FAKULTA
PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ
A PEDAGOGICKÁ TUL

Bakalářská práce

Slovesa myšlení a smyslového vnímání v písemné produkci nerodilých mluvčí češtiny

Studijní program: B0232A090012 Česká filologie pro praxi
Autor práce: **Tereza Dolenská, DiS.**
Vedoucí práce: Mgr. Svatava Škodová, Ph.D.
Katedra českého jazyka a literatury

Liberec 2023

FAKULTA
PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ
A PEDAGOGICKÁ TUL

Zadání bakalářské práce

Slovesa myšlení a smyslového vnímání v písemné produkci nerodilých mluvčí češtiny

Jméno a příjmení:	**Tereza Dolenská, DiS.**
Osobní číslo:	P20000567
Studijní program:	B0232A090012 Česká filologie pro praxi
Zadávající katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Akademický rok:	2021/2022

Zásady pro vypracování:

Anotace
Cílem bakalářské práce je zpracovat analýzu užívání sloves myšlení a smyslového vnímání nerodilými mluvčími češtiny. Na základě kvantitativní a kvalitativní analýzy opřené o data čerpaná z ČNK, resp. z korpusu CzeSL, ale také z korpusu Merlin, zpracovat specifika užívání této sémantické skupiny sloves v písemných komunikátech, a to nejen s ohledem na chybovou analýzu, ale na celkové užívání této skupiny sloves z hlediska sémantického, gramatického i kolokačního.

Metodika práce
1. Prostudovat odbornou literaturu k tématu.
2. V popisech češtiny pro jednotlivé úrovně osvojení podle Společného evropského referenčního rámce vyhledat slovesa myšlení a smyslového vnímání a sestavit jejich přehled podle daných úrovní.
3. Z žákovských korpusů Merlin a CzeSL excerpovat subkorpusy obsahující jednotlivá slovesa v promluvách nerodilých mluvčích češtiny.
4. Porovnat, zda se slovesa přináležející k jednotlivým úrovním vyskytují i v produkci žáků.
5. Analyzovat užití sloves z hlediska gramatického, sémantického a kolokačního. Při analýze zohlednit úroveň akvizice jazyka podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Provést chybovou analýzu jednotlivých sloves.

Požadavky
1. Rešerše a prostudování odborné literatury
2. Excerpce sloves z korpusu
3. Excerpce sloves z popisů češtiny podle SERR
4. Frekvenční analýza výskytů sloves
5. Pravidelné konzultace
6. Zpracování textu BP
7. Příprava obhajoby BP

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce: tištěná/elektronická
Jazyk práce: čeština

Seznam odborné literatury:

BARTOŇ, Tomáš a kol. Statistiky češtiny. Praha: NLN s.r.o., 2010.
ČADSKÁ, Milada, BIDLAS, Vladimír, CONFORTIOVÁ, Helena & TURZÍKOVÁ, Milada. Čeština jako cizí jazyk. Úroveň A2. Praha: Tauris, 2005.
HÁDKOVÁ, Marie, LÍNEK, Josef & VLASÁKOVÁ, Kateřina. Čeština jako cizí jazyk. Úroveň A1. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005.
HOLUB, Jan, ADAMOVIČOVÁ, Ana, BISCHOFOVÁ, Jana, CVEJNOVÁ, Jitka, GLADKOVA, Hana, HASIL, Jiří, HRDLIČKA, Milan, MAREŠ, Petr, NEKVAPIL, Jiří, PALKOVÁ, Zdena, ŠÁRA, Milan. Čeština jako cizí jazyk. Úroveň B2. Praha: Tauris, 2005.
HRDLIČKA, Milan. Kapitoly o češtině jako jazyku nemateřském. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. Studia Philologica Pragensia.
HLAVÁČKOVÁ, Dana. Databáze slovesných valenčních rámců VerbaLex. Diz. práce. Brno: FF MU, 2008.
HUDOUSKOVÁ, Andrea. The Corpus CzeSL in the Service of Teaching Czech for Foreigners – Errors in the Use of the Pronoun který. In: Proceedings of the Seventh International Conference Slovko 2013; Natural Language Processing, Corpus Linguistics, E-learning, 2013, 100–107. Available at: https://korpus.sk/ slovko/2013/Proceedings_Slovko_2013.pdf
KUNOVSKÝ, Adam: Sémantické třídy českých sloves. Diplomová práce. Brno: FF MU, 2020.
PIÁLKOVÁ, Nikola. Čeština čínských mluvčích v korpusu CzeSL-SGT. Bc. práce. Praha: FF UK, 2019.
SVOZILOVÁ, Naďa, PROUZOVÁ, Hana & JIRSOVÁ, Anna. Slovesa pro praxi: valenční slovník nejčastějších českých sloves. Praha: Academia, 1997.
SYNKOVÁ, Kateřina. Prezentace číslovek ve výuce češtiny pro cizince. Diplom. práce. Praha: FF UK, 2019.
ŠÁRA, Milan, BISCHOFOVÁ, Jana, CONFORTIOVÁ, Helena, CVEJNOVÁ, Jitka, ČADSKÁ, Milada, HOLUB, Jan, LÁNSKÁ, L., PALKOVÁ, Zdena & TURZÍKOVÁ, Milada. Prahová úroveň – čeština jako cizí jazyk. Strasbourg: Council of Europe, 2001.
ŠKODOVÁ, S: Sloveso JÍT v zrcadle užití nerodilými mluvčími češtiny. In: S. Škodová – M. Hrdlička (eds.) Čeština jako cizí jazyk v průsečíku pohledů. Praha: FF UK, 2018. 370 stran.
ŠTINDLOVÁ, Barbora, Veronika ČURDOVÁ, Petra KLIMEŠOVÁ a Eva LEVOROVÁ. Žákovský korpus MERLIN: Jazykové úrovně a trojjazyčná chybová anotace. In: Práce s chybou, Poděbrady (17. – 18. 6. 2014) [online]. ÚJOP UK, Praha, 2014 [cit. 2019-01-25]. Dostupné z: https://merlin-platform.eu/docs/Conferencepresentation_ILPS_June%202014_Korpus-MERLIN.pdf

TĚŠITELOVÁ, M. Kvantitativní charakteristiky současné češtiny. Praha: Academia, 1985.

Vedoucí práce: Mgr. Svatava Škodová, Ph.D.
Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání práce: 30. dubna 2022
Předpokládaný termín odevzdání: 30. dubna 2023

L.S.

prof. RNDr. Jan Picek, CSc.
děkan

PhDr. Kateřina Váňová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

5. prosince 2023 Tereza Dolenská, DiS.

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí této bakalářské práce Mgr. Svatavě Škodové Ph.D. za její cenné rady, trpělivost a odborné vedení během celého procesu psaní. Dále děkuji své rodině a přátelům za podporu a motivaci v průběhu studia.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na analýzu sloves myšlení a smyslového vnímání v písemné produkci nerodilých mluvčích češtiny. V teoretické části je zahrnuto několik fází postupu práce, od sestavení seznamu sloves na základě Společného evropského referenčního rámce (SERR), přes jejich zkoumání z kognitivního hlediska, reflexi v popisech úrovní českého jazyka podle SERR, až po obecnou a lexikální charakteristiku těchto sloves a jejich kategorizaci do sémantických skupin. Praktická část práce je klíčová, využívá dat z žákovského korpusu CzeSL-SGT a obsahuje frekvenční analýzu sloves myšlení a smyslového vnímání, která sleduje jejich výskyt na různých jazykových úrovních. V závěru jsou prezentovány výsledky analýzy a nastíněny možné směry dalšího výzkumu.

Klíčová slova

slovesa myšlení, slovesa smyslového vnímání, CzeSL-SGT, frekvenční analýza, nerodilí mluvčí češtiny, čeština jako cizí jazyk, žákovský korpus

Annotation

The bachelor thesis focuses on the analysis of verbs of thinking and sensory perception in the written production of non-native speakers of Czech. The theoretical part of the thesis includes several stages of the work process, from the compilation of a list of verbs based on the Common European Framework of Reference (CEFR), through their examination from a cognitive point of view, their reflection in the descriptions of the levels of the Czech language according to the CEFR, to the general and lexical characterization of these verbs and their categorization into semantic groups. The practical part of the thesis is crucial, using data from the CzeSL-SGT learner corpus, and includes a frequency analysis of the verbs of thinking and sensory perception, tracking their occurrence at different language levels. Finally, the results of the analysis are presented and possible directions for further research are outlined.

Keywords

verbs of thought, verbs of sense perception, CzeSL-SGT, frequency analysis, non-native speakers of Czech, Czech as a foreign language, learner corpus

Obsah

1 Úvod 15

2 Teoretická část 17

2.1 Kognitivní pojetí sloves 17

2.2 Popis jazykových úrovní podle SERR 18

2.3 Reflexe sloves smyslového vnímání a myšlení v popisech úrovní ČJ podle SERR 19

2.3.1 Reflexe sloves smyslového vnímání 19

2.3.2 Reflexe sloves myšlení 21

2.4 Slovesa smyslového vnímání 23

2.4.1 Obecná charakteristika 23

2.4.2 Lexikální charakteristika vybraných sloves 24

2.4.3 Vazby vybraných sloves smyslového vnímání 25

2.4.4 Předložky pojící se s vybranými slovesy smyslového vnímání 26

2.5 Slovesa myšlení 28

2.5.1 Obecná charakteristika 28

2.5.2 Lexikální charakteristika vybraných sloves 28

2.5.3 Vazby vybraných sloves myšlení 29

2.5.4 Předložky pojící se s vybranými slovesy myšlení 30

3 Praktická část 32

3.1 Analýza vybraných sloves na základě žákovského korpusu CzeSL-SGT 32

3.2 Frekvence sloves 33

3.2.1 Frekvence sloves myšlení 33

3.2.2 Frekvence sloves smyslového vnímání 51

4 Závěr 62

Výhledy 63
Seznam použité literatury 65
Zdroje 66

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled sloves smyslového vnímání na úrovni A1 podle referenčního popisu češtiny 19

Tabulka 2: Přehled sloves smyslového vnímání na úrovni A2 podle referenčního popisu češtiny 20

Tabulka 3: Přehled sloves smyslového vnímání na úrovni B1 podle referenčního popisu češtiny 20

Tabulka 4: Přehled sloves smyslového vnímání na úrovni B2 podle referenčního popisu češtiny 21

Tabulka 5: Přehled sloves myšlení na úrovni A1 podle referenčního popisu češtiny 21

Tabulka 6: Přehled sloves myšlení na úrovni A2 podle referenčního popisu češtiny 21

Tabulka 7: Přehled sloves myšlení na úrovni B1 podle referenčního popisu češtiny 22

Tabulka 8: Přehled sloves myšlení na úrovni B2 podle referenčního popisu češtiny 23

Tabulka 9: Absolutní frekvence sloves myšlení 34

Tabulka 10: Frekvence sloves myšlení s ohledem na velikost korpusů na jednotlivých úrovních 35

Tabulka 11: Frekvence výskytů sloves myšlení na základě korpusu SYN2020 36

Tabulka 12: Sloveso vědět – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-SGT 38

Tabulka 13: Sloveso *doufat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt . 38

Tabulka 14: Sloveso *myslet* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-SGT 39

Tabulka 15: Sloveso *znát* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-SGT .. 39

Tabulka 16: Sloveso *rozumět* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-SGT 40

Tabulka 17: Sloveso *pamatovat si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 40

Tabulka 18: Sloveso *zajímat se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 40

Tabulka 19: Sloveso *cítit se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt . 41

Tabulka 20: Sloveso *zapomenout* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 41

Tabulka 21: Sloveso *věřit* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 42

Tabulka 22: Sloveso *pochopit* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 42

Tabulka 23: Sloveso *vzpomínat si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 42

Tabulka 24: Sloveso *přemýšlet* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 43

Tabulka 25: Sloveso *porozumět* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 43

Tabulka 26: Sloveso *chápat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt. 44

Tabulka 27: Sloveso *zapomínat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 44

Tabulka 28: Sloveso *vzpomenout si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 44

Tabulka 29: Sloveso *domnívat se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 45

Tabulka 30: Sloveso *zapamatovat si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 45

Tabulka 31: Sloveso *předpokládat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 46

Tabulka 32: Sloveso *napadnout* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 46

Tabulka 33: Sloveso *všímat si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 46

Tabulka 34: Sloveso *uvěřit* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt .. 47

Tabulka 35: Sloveso *uvažovat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 47

Tabulka 36: Sloveso *dovědět se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 48

Tabulka 37: Sloveso *tušit* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt..... 48

Tabulka 38: Sloveso *rozmyslet se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 48

Tabulka 39: Sloveso *zmýlit se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 49

Tabulka 40: Sloveso *zvážit* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt .. 49

Tabulka 41: Sloveso *mýlit se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 49

Tabulka 42: Sloveso *napadat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 50

Tabulka 43: Sloveso *vyznat se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 50

Tabulka 44: Absolutní frekvence sloves smyslového vnímání 51

Tabulka 45: Frekvence sloves smyslového vnímání s ohledem na velikost korpusů na jednotlivých úrovních 52

Tabulka 46: Frekvence výskytů sloves smyslového vnímání na základě korpusu SYN2020 53

Tabulka 47: Sloveso *vidět* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt.... 54

Tabulka 48: Sloveso *dívat se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 54

Tabulka 49: Sloveso *poslouchat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 55

Tabulka 50: Sloveso *podívat se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 55

Tabulka 51: Sloveso *uvidět* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt.. 56

Tabulka 52: Sloveso *chutnat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 56

Tabulka 53: Sloveso *slyšet* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt... 56

Tabulka 54: Sloveso *ochutnat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 57

Tabulka 55: Sloveso *sledovat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 57

Tabulka 56: Sloveso *prohlédnout si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 57

Tabulka 57: Sloveso *uslyšet* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt. 58

Tabulka 58: Sloveso *prohlížet si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 58

Tabulka 59: Sloveso *pozorovat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 59

Tabulka 60: Sloveso *poslechnout si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 59

Tabulka 61: Sloveso *vonět* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt ... 59

Tabulka 62: Sloveso *cítit* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 60

Tabulka 63: Sloveso *dotknout se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSl-sgt 60

Seznam grafů

Graf 1: Vazby s vybranými slovesy smyslového vnímání 26

Graf 2: Předložky pojící se s vybranými slovesy smyslového vnímání 27

Graf 3: Vazby vybraných sloves myšlení 30

Graf 4: Předložky pojící se s vybranými slovesy myšlení 31

Seznam použitých zkratek

Zkratka	Popis
ČNK	Český národní korpus
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
RPČ	Referenční popis češtiny
SERR	Společný evropský referenční rámec pro jazyky
SSV	Slovesa smyslového vnímání

1 Úvod

Tématem bakalářské práce jsou slovesa myšlení a smyslového vnímání v písemné produkci nerodilých mluvčích češtiny. Cílem práce je prostřednictvím kvantitativní a kvalitativní analýzy vycházející z dat získaných z Českého národního korpusu (ČNK), korpusu CzeSL-SGT a korpusu Merlin, zpracovat specifika užívání těchto dvou sémantických skupin sloves v písemné komunikaci nejen s ohledem na chybovou analýzu, ale také na jejich celkové užívání z hlediska sémantického, gramatického a kolokačního.

V práci rozdělené na teoretickou a praktickou část nejprve vyexcerpujeme seznam sloves z referenčních úrovní pro češtinu jako cizí jazyk, které jsou k dispozici na stránkách MŠMT. Poté se podíváme na slovesa z kognitivního pohledu, následně je reflektujeme v popisech úrovní českého jazyka podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (SERR). Poté se budeme věnovat charakteristice každé skupiny sloves zvlášť, rozdělíme slovesa do sémantických kategorií. V praktické části se zaměříme na korpusovou analýzu užívání sloves myšlení a smyslového vnímání. Ta nám poskytne konkrétní data a příklady, které podpoří naše teoretické závěry a umožní nám lépe porozumět použití sloves spojených s myšlením a sloves smyslového vnímání v reálných jazykových kontextech.

Existuje mnoho důvodů, proč je studium sloves smyslového vnímání a myšlení důležité a proč je užitečné z těchto sloves utvářet sémanticky ucelené skupiny. Prvním důležitým bodem je komunikace a porozumění. Výše zmíněná slovesa jsou zásadní součástí našeho každodenního života. S jejich pomocí vyjadřujeme naše myšlenky, pocity, zkušenosti a vnímání světa kolem nás. Znalost a zejména porozumění těmto slovesům jsou klíčové pro efektivní komunikaci a interakci s ostatními lidmi.

Pro tato slovesa je vhodné vytvořit sémanticky ucelené skupiny z důvodu lepší organizace a strukturace podle jejich společných vlastností a charakteristik. Slovesa v jednotlivých skupinách můžeme porovnávat a identifikovat mezi nimi podobnosti či rozdíly. V rámci výuky češtiny jako cizího jazyka je sémantická kategorizace sloves smyslového vnímání či myšlení důležitá pro lepší porozumění specifickým významovým nuancím, jazykovému systému celkově a jeho aplikaci v psané či mluvené komunikaci.

Do bakalářské práce jsme zahrnuli zkoumání těchto skupin sloves z důvodu komplexnějšího pohledu na komunikaci. Mluvčí často vyjadřují své myšlenky a pocity na základě toho, co vnímají skrze smysly. Obě skupiny sloves se mohou navzájem ovlivňovat. Jsou také spojené se subjektivitou, kdy vjemy i naše emoce zůstávají stále subjektivní a jedinečné, a také s prožíváním reality. Konkrétně slovesa smyslového vnímání se zaměřují na vnímání fyzického světa, slovesa spojená s myšlením na mentální procesy a postoje k realitě. Dříve se slovesa týkající citů, emocí, vůle, verbální činnosti atd. řadila do jedné skupiny z důvodu vztahování se k duševním pochodům člověka, měla tedy obsahový charakter a také společné formálně syntaktické rysy.[1] I dnes je můžeme najít ve třídě sloves nazvané *verba sentiendi*, podle Nového encyklopedického slovníku češtiny však tvoří tuto jazykovou kategorii spíše slovesa smyslových vjemů.[2]

[1] DANEŠ, F. a HLAVSA, Z. *Větné vzorce v češtině*. 2. vyd. opravené. Praha: Academia, 1987. s. 149.
[2] HIRSCHOVÁ, M. (2017): Verbum sentiendi. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. [vid. 28. 9. 2023] Dostupné z: https://www.czechency.org/slovnik/VERBUM SENTIENDI

2 Teoretická část

2.1 Kognitivní pojetí sloves

V podkapitole 2.1 vycházíme z konceptu kognitivní lingvistiky, resp. z její podvětve, kterou představují zkoumání doc. I. Vaňkové. Inspirativním zdrojem se nám zde stala její publikace *Co na srdci, to na jazyku*, z níž vychází poznatky formulované v této podkapitole, které vztahujeme k vymezení sloves smyslového vnímání a myšlení.

Jazyk je součástí poznávání a poznání, podílí se na tom, jak světu rozumíme, jak ho kategorizujeme, jaký obraz světa si vytváříme a jak ho předáváme dál. Tento výchozí předpoklad kognitivismu uvádí Vaňková na začátku své knihy *Co na srdci, to na jazyku*.[3] Samotné kognitivní pojetí sloves se zaměřuje na to, jak slovesa reflektují a organizují naše kognitivní procesy a zkušenosti. Některá slovesa jsou zařazena do základního slovníku přirozené slovní zásoby, obsahujícího ve standardní verzi 4000–5000 slov (v minimální pouze 1500–2000). Ty jsou pak rozřazeny do jednotlivých sémantických skupin, mezi nimiž nalezneme například slovesa existence a vývoje (být, růst), pohybu, manipulace s předměty (jít, nést) či abstraktnější skupiny, jako jsou slovesa myšlení (myslet, přemýšlet) či smyslového vnímání (vidět, cítit).[4] Lidská existence stojí na zkušenostech, jež by bez smyslů, díky kterým získáváme smysl života, nebyly možné.

Podíváme-li se na otázku vztahu jazyka, myšlení a nastavení ke světu, nalezneme dva krajní postoje: jazykový relativismus, zastávající názor maximálního ovlivnění mateřským jazykem, a jazykový univerzalismus, který tvrdí, že všechny národy bez ohledu na odlišnost jazyků a kultur sdílí určitou psychickou jednotu, a myšlení je i díky tomu, že jsme všichni příslušníky lidské rasy, v zásadě stejné. Není jednoduché dát za pravdu jedněm či druhým, vhodnější je zaujmout postoj kompromisní. Většinou jsou jazykové koncepty vázané na konkrétní mateřský jazyk, avšak existence univerzálních nadjazykových pojmů je prokazatelná. O univerzálních jednotkách hovoří také polská lingvistka Anna Wierzbicka. Podle ní jsou zároveň *elementárními sémantickými jednotkami*, z nichž se skládá vše ostatní. Wierzbicka tyto jednotky zkoumá, postupně doplňuje a řadí mezi ně například substance typu: *já, ty, někdo, něco*; kvantifikátory:

[3] VAŇKOVÁ, I. *Co na srdci, to na jazyku: kapitoly z kognitivní lingvistiky*. Praha: Karolinum, 2005, 343 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze, 6. ISBN 80-246-0919-3. s. 21.
[4] Tamtéž. s. 57–58.

jeden, dva, několik, mnoho a mimo jiné i mentální predikáty a slovesa smyslové zkušenosti: *myslet, vědět, chtít, cítit, vidět, slyšet*.[5]

2.2 Popis jazykových úrovní podle SERR

Jazykové úrovně jsou důležitým aspektem při studiu proměny slov v závislosti na schopnostech a dovednostech mluvčího. V této kapitole definujeme čtyři úrovně A1, A2, B1 a B2 podle toho, jak jsou specifikovány ve Společném evropském referenčním rámci pro jazyky (SERR).[6] Jedná se o systém sloužící k *mezinárodní klasifikaci jazykových dovedností studenta*[7] a jeho definice nám následně poslouží ke zkoumání změn sloves myšlení a smyslového vnímání v závislosti na jazykovém pokroku mluvčích. Mezi předpokládanými znalostmi nalezneme i reflexi sloves smyslového vnímání a myšlení, které se budeme věnovat v následující podkapitole.

Popis úrovně A1

Úroveň A1 můžeme považovat za vstupní bod pro lidi, začínající se učit český jazyk, mluvčí je nazýván uživatelem základů jazyka. Očekáváme zde omezenou slovní zásobu a jednoduché gramatické dovednosti. Jejich psaný projev je charakterizován jednoduchými izolovanými frázemi a větami. Mluvčí zvládne představit sám sebe a své blízké, hovořit o místě bydliště, o lidech a věcech, které zná.

Popis úrovně A2

Mluvčí na úrovni A2 je schopen vyjádřit běžné myšlenky a komunikovat o jednodušších tématech. V písemném projevu očekáváme fráze a věty spojené jednoduchými spojkami jako a, ale, a, protože. Dokáže psát krátké a jednoduché popisy událostí, osobních zážitků a toho, co dělal v minulosti.

Popis úrovně B1

Na úrovni B1 je mluvčí označován jako samostatný uživatel a očekáváme u něho pokročilejší slovní zásobu a gramatické znalosti. Je schopen psát složitější texty na témata, se kterými se běžně setkává v práci, ve škole, ve volném čase atd., stručně vyjádřit a odůvodnit své názory. Psaný projev by měl být koherentní, ačkoli stále mohou být přítomny určité chyby a nepřesnosti.

---

[5] VAŇKOVÁ, I., 2005, s. 37–40.

[6] *Společný evropský referenční rámec pro jazyky* [online], [vid. 3. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky

[7] *Cambridge: English Language Assessment* [online]. [vid. 8. 5. 2023]. Dostupné z: https://www.cambridgeenglish.org/cz/exams-and-tests/cefr/

Popis úrovně B2

Mluvčí na úrovni B2 je schopen psát rozsáhlé texty na různá témata, vyjadřovat myšlenky a vést kvalitní diskuze v psané formě. Ovládá gramatiku na relativně vysoké úrovni, nedopouští se chyb způsobujících nedorozumění.

2.3 Reflexe sloves smyslového vnímání a myšlení v popisech úrovní ČJ podle SERR

Na základě referenčního popisu češtiny[8] jsme zpracovali seznam sloves smyslového vnímání a myšlení. V této podkapitole popíšeme očekávané znalosti sloves na jednotlivých úrovních a uvedeme příklady, které referenční popis poskytuje. V praktické části tyto příklady využijeme k prověření, jak nerodilí mluvčí češtiny tato slovesa používají ve své komunikaci, zda se drží vzorů uvedených v příslušných kapitolách. Pro lepší přehlednost jsme zvolili tabulky, které budeme předem komentovat.

2.3.1 Reflexe sloves smyslového vnímání

Znalost základních sloves smyslového vnímání očekáváme již na úrovni A1, kdy by měl být student schopen vyjádřit jednoduché smyslové vjemy. Nejvíce sloves se na této úrovni pojí se zrakem. Předpokládá se tedy znalost sloves *vidět, dívat se* a *prohlédnout* v kontextu s lékařským vyšetřením. Ke slovesům spojených se sluchem je zde zařazené *slyšet*, kdy mluvčí zjišťuje či potvrzuje kvalitu komunikace, a *poslouchat*. Na úrovni A1 se vyskytují také slova *cítit* a *chutnat.*

Tabulka 1: Přehled sloves smyslového vnímání na úrovni A1 podle referenčního popisu češtiny

Slovesa smyslového vnímání – A1	Vzorová věta
Cítit	*Cítíš něco?*
Dívat se	*Večer se dívám na televizi.*
Chutnat	*Káva mi nechutná.*
Poslouchat	*Posloucháme nahrávku.*
Prohlédnout	*Prohlédnu vás.*

[8] *Referenční úrovně pro češtinu jako cizí jazyk*. [online] [vid. 4. 11. 2023]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk. .

Slyšet	*Slyšíte mě dobře?*
Vidět	*Vidíte to auto?*

Na úrovni A2 je cizinec seznámen s dalšími variantami sloves spojených se zrakem, jež mu pomáhají popisovat vizuální zážitky a dojmy. Očekává se znalost sloves *páchnout* a *vonět*, která umožňují popsat pocit spojený s vnímáním vůně či zápachu.

Tabulka 2: Přehled sloves smyslového vnímání na úrovni A2 podle referenčního popisu češtiny

Slovesa smyslového vnímání – A2	**Vzorová věta.**
Ochutnat	*Ochutnejte tu rýži.*
Páchnout	*Na ulici něco páchne.*
Podívat se	*Chcete se podívat na ten byt?*
Poslechnout si	*Rád si poslechnu klasickou hudbu.*
Prohlédnout si	*Na celnici prohlíží kufry.*
Prohlížet si	–
Uvidět	*Řidič uviděl dítě na silnici.*
Vonět	*Něco tady pěkně voní.*

Na úrovni B1 prohlubuje cizinec své vyjadřovací schopnosti a seznamuje se se slovesy, která mu umožňují specifikovat a stále více zdokonalovat popisy okolních vjemů.

Tabulka 3: Přehled sloves smyslového vnímání na úrovni B1 podle referenčního popisu češtiny

Slovesa smyslového vnímání – B1	**Vzorová věta**
Být cítit	*Je tady cítit barva.*
Nechutnat	*Tohle maso mi nechutná.*
Pozorovat	*bez příkladu*
Sledovat	*Sledujete 2. třetinu hokejového zápasu.*
Ucítit	*Pojednou jsem ucítil na tváři něčí ruku.*
Uslyšet	–

Na úrovni B2 se cizinec poprvé setkává se slovesem spojeným primárně s hmatovým smyslem, má tak možnost vyjádřit se o fyzickém kontaktu.

Tabulka 4: Přehled sloves smyslového vnímání na úrovni B2 podle referenčního popisu češtiny

Slovesa smyslového vnímání – B2	Vzorová věta
Dotknout se	*Je to křehké, nedotýkejte se toho.*

2.3.2 Reflexe sloves myšlení

Slovesa myšlení na úrovni A1 zahrnují slova *rozumět* a *vědět*. Skrze ně by měl být nerodilý mluvčí češtiny schopen jednoduše vyjádřit základní myšlenky a porozumět jednoduchým výrazům, které jsou nezbytné pro každodenní komunikaci.

Tabulka 5: Přehled sloves myšlení na úrovni A1 podle referenčního popisu češtiny

Slovesa myšlení – A1	Vzorová věta
Rozumět	*Rozumíte mi? / Nerozumím dobře česky.*
Vědět	*Víte,kde bydlí Eva?*

Na úrovni A2 se slovní zásoba rozvíjí, mluvčí má díky novým slovesům možnost vyjádřit jednodušší úvahy či názory. Slovesa jsou v referenčním popisu češtiny často uváděna ve své negované formě jako *nepamatovat, nevědět* atd.

Tabulka 6: Přehled sloves myšlení na úrovni A2 podle referenčního popisu češtiny

Slovesa myšlení – A2	Vzorová věta
Chápat	*Chápu tě.*
Myslet	*Myslím, že bude pršet.*
Nepamatovat si	*Nepamatuju si to.*
Nevědět	*Nevím to.*
Nevzpomenout si	*Nevzpomeneš si, kde bydlí?*
Nevzpomínat si	*Nevzpomínám si, kdy se to stalo.*
Nezajímat	*Ta kniha mě nezajímá.*
Nezapomenout	*Nezapomněl jsi mu napsat?*
Pamatovat si	*Pamatuju si to.*

Porozumět	–
Vzpomenout si	(Příklad uveden pouze v negativu.)
Vzpomínat si	(Příklad uveden pouze v negativu.)
Zapomenout	*Zapomněl jsem, že tam máme jet.*

Nerodilý mluvčí na úrovni B1 by měl být schopen vyjádřit složitější myšlenky a názory. Slovesa jako *doufat, uvěřit, přemýšlet* mu umožní vyjádřit osobní postoje a začít pracovat s odstíny významu.

Tabulka 7: Přehled sloves myšlení na úrovni B1 podle referenčního popisu češtiny

Slovesa myšlení – B1	**Vzorová věta**
Cítit se	*Jak se cítíte?*
Doufat	*Doufám, že budu mít úspěch.*
Dovědět se	*Teprve včera jsem se o tom dověděl*
Mýlit se	*Mýlíte se.*
Napadat	*Nic lepšího tě nenapadá?*
Napadnout	*Tebe nikdy nic nenapadne.*
Neznat	*Vůbec ho neznám.*
Pochopit	*Nemohl pochopit tak jednoduchou věc.*
Přemýšlet	*Přemýšlím, jestli to nemám vzdát.*
Tušit	*Netuším.*
Uvěřit	*To ti nikdo neuvěří.*
Zajímat	*Zajímá tě tahle kniha?*
Zapamatovat si	*Já si ten kód nemůžu zapamatovat.*
Zapomínat	*Zapomíná zamknout.*
Zmýlit se	*Zmýlil jsem se.*
Znát	*Znám se s Evou už dlouho.*

Na úrovni B2 je mluvčí schopen vyjádřit abstraktní myšlenky a pocity, zvládne použít slovesa typu *domnívat se* či *předpokládat*.

Tabulka 8: Přehled sloves myšlení na úrovni B2 podle referenčního popisu češtiny

Slovesa myšlení – B2	Vzorová věta
Domnívat se	*Domnívali se, že jsem nový kolega.*
Opomenout	*Při oceňování nejlepších pracovníků ho ředitel opomněl.*
Předpokládat	*Předpokládám, že máte řidičský průkaz.*
Rozmyslet si	*V klidu se rozmyslete a pak odpovězte.*
Uvažovat	*Budu o tom uvažovat.*
Všímat si	*Všimli jsme si, že většina zaměstnanců nechodí v poledne do závodní jídelny.*
Vyznat se	*V Brně se nevyznám.*
Zvážit	*Vedoucí slíbil, že své rozhodnutí ještě jednou zváží.*

2.4 Slovesa smyslového vnímání

2.4.1 Obecná charakteristika

Slovesa smyslového vnímání neboli *verba sentiendi* používáme k vyjádření našich smyslových zkušeností a k vnímání světa kolem nás. Tato slovesa se týkají našich pěti základních smyslů a můžeme mezi ně tradičně zařadit slova vidět, slyšet, hmatat, čichat a chutnat. V psychologii se můžeme setkat s pojmy jako *smysl pro čas a prostor*, v biologii se *smyslem pro rovnováhu*. V jiných kulturách nacházíme i mnohem širší repertoár smyslů, například v Japonsku je na řeč nahlíženo jako na další smysl.[9] Význam slova smysl vysvětluje Slovník spisovného jazyka českého jako *myšlenkový obsah, význam; konečný cíl, důvod jednání; pochopení, porozumění, cit; schopnost a orgány, kterými člověk vnímá svět*. Samotné sloveso vnímati je poté v SSJČ vysvětleno jako *postihovat smysly, rozumem; chápat, v psychologii se jedná o proces uvědomování si skutečnosti prostřednictvím smyslů, percepce*.[10]

Slovesa smyslového vnímání mohou mít širokou škálu významových variant, většina z nich bývá použita také ve smyslu metaforickém. Ten může být pro nerodilého mluvčího češtiny obtížný k porozumění z důvodu vyžadované znalosti konkrétních

[9] VAŇKOVÁ, I. s. 131
[10] *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. Ústav pro jazyk český [vid. 6. 5. 2023]. Dostupné z: https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc

kulturních, sociálních a jazykových kontextů. Velké množství různorodých metafor se pojí se zrakovým smyslem, který je lidmi považován za hlavní pravděpodobně i z toho důvodu, *že základní metaforou pro vědění je odjakživa vidění*. Podle filozofky Hannah Arendtové je vidění také základní metaforou pro poznání. Zrak tedy v českém jazykovém obrazu světa zaujímá první místo, po něm následuje sluch. V jiných kulturách je považován právě sluch za základní smysl umožňující pozorování odvíjení myšlenek.[11]

V oblasti učení se češtiny jako cizímu jazyku se s rozvojem smyslů nesetkáme, i přes to, že by měl cizinec pochopit, jak jednotlivá slova vnímá rodilý mluvčí a že jejich pohled na svět může být odlišný. *Pro osvojování cizího jazyka je však prožitek odlišného vnímání světa, odlišné zkušenosti, zásadní*.[12]

2.4.2 Lexikální charakteristika vybraných sloves

V této podkapitole se budeme věnovat rozdělení sloves smyslového vnímání podle toho, k jakému percepčnímu zdroji se vztahují, a následně budeme zkoumat obsazení těchto skupin vybranými slovesy.

Slovesa smyslového vnímání můžeme rozdělit podle jednotlivých smyslů do následujících skupin: zrakové vjemy, sluchové vjemy, čichové vjemy, chuťové vjemy, hmatové vjemy.

Mezi slovesa vizuálních vjemů, které by měl cizinec učící se český jazyk postupně ovládat, patří *dívat se, vidět, podívat se, prohlédnout si, prohlížet si, uvidět, pozorovat, sledovat*. Ze sloves auditivních vjemů očekáváme *poslouchat, slyšet, poslechnout si, uslyšet*. U čichových vjemů by měl mít cizinec znalost sloves *cítit, vonět, páchnout, ucítit*. Jako slovesa chuťových vjemů uvádí SSER *chutnat, ochutnat, nechutnat* a hmatových *dotýkat se*. Slovesa jsme řadili podle četnosti v dané skupině vjemů. Můžeme si tedy povšimnout, že převažují slovesa pojící se se zrakem. Vysvětlení nám poskytuje dílo *Život ducha* od H. Arendtové, podle nějž se po osamostatnění filosofie nahlíželo na myšlení jako na „vidění“, *a protože je myšlení*

[11] VAŇKOVÁ, I. s. 131

[12] BALA-CHRUPEK. *Tělo, smysly, emoce v jazyce*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka a teorie komunikace, 2012, 211, 180 s. Opera litterarum bohemicarum studentium magistrorumque, 9. ISBN 978-80-7308-443-1. s. 209.

nejzákladnější a nejradikálnější duchovní aktivitou, platí naprosto, že vidění „obvykle sloužilo jako model vnímání obecně i jako měřítko pro další smysly“.[13]

Výše jsme sloveso *cítit* zařadili do skupiny čichových vjemů, avšak toto zařazení je velmi individuální a v jiném tak může sloveso evokovat spíše hmat či emoční stav.

Na úrovni A1 převažují slovesa nedokonavá, jediné dokonavé sloveso je zde prohlédnout. Na dalších úrovních již převládají dokonavá slovesa. Na konkrétní úrovni jsou uvedeny také vidové dvojice (*poslechnout si/ poslouchat*) mající formu dokonavou i nedokonavou. Ze sloves nedokonavých jsou prefixací tvořena slovesa dokonavá. Univerzálně lze všechna slovesa lze negovat prefixem *ne-*.

2.4.3 Vazby vybraných sloves smyslového vnímání

V této podkapitole představíme, s jakými vazbami se slovesa smyslového vnímání v rámci popisu češtiny jako cizího jazyka pojí. Při zkoumání slovesných vazeb jsme pracovali především se *Slovesy pro praxi*[14], některá slovesa jsme vyhledali ve *Valenčním slovníku českých sloves*[15]. Slovesa pro praxi využívají místo pojmu vazba širšího pojmu valence, který budeme používat i v naší bakalářské práci. Pro vymezení pojmu valence využijeme Nový encyklopedický slovník češtiny, který definuje valenci jako *počet a povahu míst (argumentů, aktantů, participantů), které na sebe sloveso (popř. slovo jiného slovního druhu) váže jako pozice obligatorní nebo potenciální (ve dvourovinné valenční syntaxi) / fakultativní (ve funkčním generativním popisu)*.[16] Znalost slovesných vazeb je důležitá pro správnou gramatickou konstrukci věty a její významovou úplnost. Nerodilým mluvčím češtiny může pomoci při rozlišování jednotlivých sloves a také porozumět, jakým způsobem se pojí se smyslovými podněty.

Pomocí výše zmíněných slovníků jsme sledovali obsazené pozice u vyexcerpovaných sloves smyslového vnímání a ke každému slovesu jsme přiřadili explicitní podobu jeho větného vzorce (Př. *dívat se* – větný vzorec = *Val1 – VF – Val2*, expl. podoba = *někdo – se dívá – na něco*), který jsme následně využili také v podkapitole 2.4.4 při zkoumání předložek. Graf 1 znázorňuje vazby sloves

---

[13] ARENDT, H. *Život ducha*. I. díl, Myšlení. Praha: Aurora, 2001. ISBN 80-7299-041-1. s. 125.
[14] SVOZILOVÁ, N. *Slovesa pro praxi: valenční slovník nejčastějších českých sloves*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0618-4.
[15] LOPATKOVÁ, M. *Valenční slovník českých sloves*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1467-0.
[16] PANEVOVÁ, J. (2017): Valence. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny.* [vid. 1. 11. 2023]
Dostupné z: https://www.czechency.org/slovnik/VALENCE

smyslového vnímání, v nichž převládají vazby dvouvalenční, které jsme zaznamenali u 16 sloves (např. *ochutnat, podívat se, ucítit*) z celkového počtu 23. Slovesa trojvalenční (např. *pozorovat, sledovat, slyšet*) se objevují až na úrovních B1, B2 a to 7krát.Jednovalenční vazby se u těchto sloves nevyskytují vůbec.

Již v úvodu jsme zmínili *verba sentiendi*, tedy skupinu zaštiťující slovesa smyslového vnímání i slovesa myšlení. Touto skupinou a modalitní funkcí jejích sloves se ve svém článku pro *Slovo a slovesnost* zabývá i Z. Hlavsa a zmiňuje zde zajímavou formální vlastnost verb sentiendi – *vedlejší věty jimi uvozené jsou připojovány zpravidla jen pomocí spojky že: Myslím, že vlak měl zpoždění. U sloves* myšlení se mohou objevit i jiné spojovací výrazy jako kde, zda, proč apod. Jako příklad uvádí Hlavsa věty: *Vím, kde Martin bydlí. Pavel si snad pamatuje, zda je výhodné odbočit vlevo. Už rozumím, proč Eva odešla dříve domů.*[17]

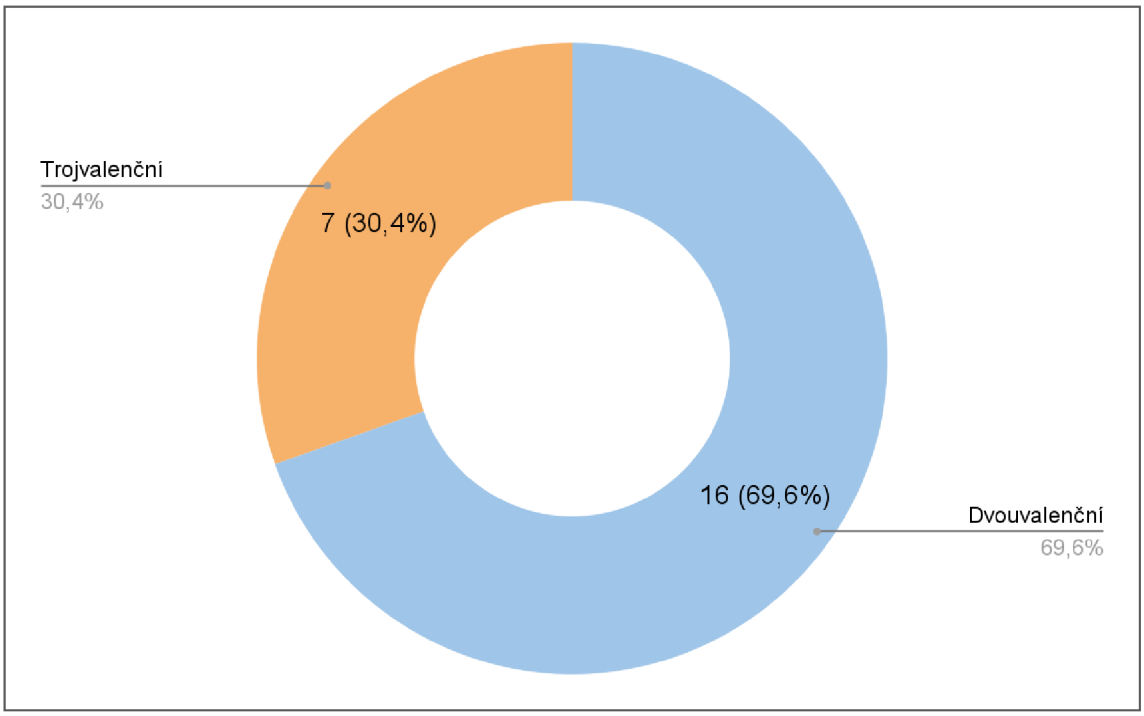

Graf 1: Vazby s vybranými slovesy smyslového vnímání

2.4.4 Předložky pojící se s vybranými slovesy smyslového vnímání

V tomto odstavci věnujeme pozornost předložkám pojícím se se slovesy smyslového vnímání. Podle M. Hrdličky, který se ve svém textu *Kapitoly o češtině jako jazyku nemateřském* zabývá také českými předložkami, jsou právě prepozice vcelku

[17] HLAVSA, Z. *Modalitní funkce sloves „sendiendi“*. Slovo a slovesnost [online]. 1979, 40(2), 105-107 [vid. 23. 4. 2023]. Dostupné z: http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2598

opomíjeným slovním druhem. Předložky se významně podílejí na vyjádření vztahů mezi větnými členy podobně jako spojky. *Této komunikační roli odpovídá vysoká četnost jejich výskytu: v textu je předložkou zhruba každé desáté slovo.*[18]

Pro zkoumání předložek jsme využili vyexcerpovaných sloves smyslového vnímání a jejich obsazených valenčních pozic, na nichž jsme viděli, zda se dané sloveso pojí s předložkou. Při pohledu na jednotlivá slovesa a jejich syntaktické pozice zjišťujeme, že je většina spojení bezpředložkových, čtyři slovesa z 23 jsou spojena akuzativní předložkou (*podívat se **na** něco*), pět je spojeno lokální *(být cítit **po** něčem*), dvě jsou spojena předložkou genitivní (*dívat se **do** něčeho)*. Výskyt předložek zaznamenáváme v grafu 2. U některých sloves se můžeme setkat v rámci různého obsazení valenčních pozic s několika doplněními téhož druhu, např. *někdo – slyší – něco/někoho/o něčem*[19], sloveso tak můžeme řadit jak do kategorie bezpředložkové, tak i do kategorie pojící se s předložkou lokální.

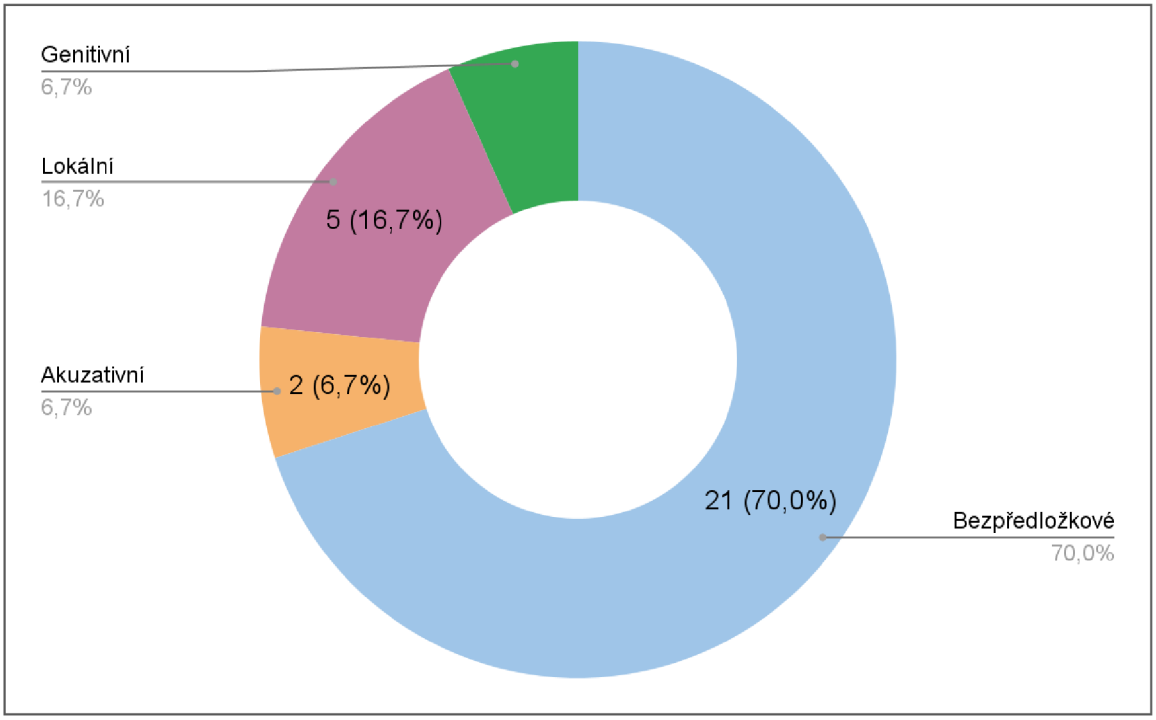

Graf 2: Předložky pojící se s vybranými slovesy smyslového vnímání

[18] HRDLIČKA, M. *Kapitoly o češtině jako jazyku nemateřském*. Studia philologicaPragensia. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4285-7. s. 33.
[19]SVOZILOVÁ, N. pozn. 14

2.5 Slovesa myšlení

2.5.1 Obecná charakteristika

Slovesa myšlení, také *verba cogitandi, verba putandi*[20], se užívají k vyjádření mentálních procesů a aktivit spojených s myšlením. Těmito slovy vyjadřujeme subjektivní pohledy, úvahy či postoje. Sloveso *myslet* je poté v SSJČ vysvětleno jako *užívat rozumu k tvoření úsudku, přemýšlet, uvažovat; zabývat se v mysli; mít na mysli; zaměřovat pozornost* atd.[21] Při porovnání se slovesy smyslového vnímání nemá tato kategorie společné syntaktické vlastnosti, nepokládá se tedy v gramatikách za třídu.[22]

Samotným slovesům myšlení však není v žádných jazykovědných publikacích věnováno příliš prostoru, budeme tedy spoléhat na to, že nám více informací přinese praktická část práce, ve které se budeme věnovat slovesům *vědět, chápat, zapomenout, doufat, pochopit, uvažovat, předpokládat* atd., jejichž výčet podle jednotlivých úrovní uvádíme již v tabulkách 5–8.

2.5.2 Lexikální charakteristika vybraných sloves

V této podkapitole se budeme věnovat rozdělení sloves myšlení podle různých hledisek a oblastí mentální aktivity, často budeme pohlížet na vztah slovesa k informaci, která je pro slovesa myšlení *nejtypičtějším participantem na rovině větněsémantické výstavby*.[23] I přes to, že existuje velké množství sloves myšlení, kdy každé může spadat do jedné i více sémantických kategorií a mít různé nuance, nám jejich rozdělení může usnadnit následnou analýzu, nerodilým mluvčím pak porozumění a aplikaci v jazyce.

Neexistuje přesné rozdělení sloves myšlení do sémantických kategorií, proto jsme se rozhodli vymezit vlastní sémantické oblasti (do jednotlivých kategorií jsou řazena i negovaná slovesa) podle našeho subjektivního cítění a porozumění kontextům, ve kterých se slovesa myšlení nacházejí. Základní kategorií jsou slovesa vyjadřující **obecné myšlení**, kam můžeme zařadit slova týkající se různých aspektů myšlení a mentálních procesů. Patřilo by sem *myslet, rozmyslet, předpokládat, přemýšlet, domnívat se, tušit, uvažovat* a *zvážit*. Druhá oblast zahrnuje **porozumění**, kdy jedinec zpracovává informace, rozumí jim. Do této skupiny spadají slovesa *rozumět, chápat,*

[20] HIRSCHOVÁ, M. pozn. 2.
[21] *Slovník spisovného jazyka českého*. pozn. 10.
[22] HIRSCHOVÁ, M. pozn. 2.
[23] PROUZOVÁ, H. *K vazbám některých sloves myšlení*. Naše řeč [online]. 1995, 78(5), 236-238 [vid. 6. 9. 2023]. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7267

porozumět, pochopit, vyznat se. Jako třetí jsme zvolili kategorii **získání informace**, do které jsme zařadili sloveso *dovědět se*. Čtvrtou oblastí je **udržení informace**, kdy se slovesa týkají procesu uchování informací, znalostí či nápadů v paměti. Zařadíme sem slova jako *pamatovat, vzpomenout* a jejich vidové protějšky *zapamatovat, vzpomínat*. Rozhodli jsme se do této kategorie umístit také slovesa *vědět, znát/neznat*. Protikladnou kategorií je **ztráta informace**, kdy má mluvčí potřebu vyjádřit proces zapomnění toho, co bylo dříve v paměti. Tato skupina zahrnuje slovesa *nepamatovat, nevzpomenout, nevzpomínat, zapomenout, zapomínat, nevědět*. Prvně jsme sem zařadili i sloveso *neznat*, protože však dle významu nedošlo k nabytí informace, není tedy možná ani její ztráta. Do sémantické skupiny **zájem o získání informace** bychom zařadili slovesa *zajímat/nezajímat*. Další skupina sloves vyjadřuje **víru či přesvědčení**. Spadají sem slovesa *doufat, věřit, uvěřit* vyjadřující naději, pozitivní očekávání a emocionální postoj jedince. Z tohoto důvodu zařazujeme do této skupiny sloveso *cítit*, které také vyjadřuje emoce a subjektivní pocity mluvčího. Slovesa jako *napadat* či *napadnout* se týkají mentálních procesů spojených s tvorbou nápadů a myšlenek, z toho důvodu je řadíme ke skupině **kreativního myšlení**. Další skupinu nazvanou **změna postoje** tvoří sloveso *rozmyslet se*. Poslední kategorií je **nesprávná interpretace informace**, pod kterou spadá sloveso *mýlit se*.

2.5.3 Vazby vybraných sloves myšlení

V této kapitole představíme, s jakými vazbami se slovesa myšlení v rámci popisu češtiny jako cizího jazyka pojí. Největší zastoupení mají slovesa dvouvaleční (např. *vzpomenout si, doufat, zajímat se*) tvoří 72,7 % z celkového počtu sloves myšlení 44. Slovesa s trojvalenčními vazbami (např. *chápat, vědět, myslet si*) jsou zde zastoupena 25 % podobně jako u sloves smyslového vnímání. Jednovalenční sloveso se vyskytuje pouze jedno, a to *rozmyslet se* na úrovni B2.

Znovu se vrátíme k článku Z. Hlavsy, konkrétně ke slovesům myšlení, kterým Hlavsa připisuje také *vlastnost významovou: podobají se tzv. slovesům „faktovým", a to v tom, že jejich vhodné užití je podmíněno pravdivostí (pravdivý = empiricky ověřený, pravděpodobný) obsahu informace, jejíž vlastnění vyjadřují. Má tedy tento participant povahu presupozice*[24]*(presupozice = předpokládaný význam věty ap., který přistupuje*

[24] HLAVSA, Z. pozn. 17.

k jejímu vlastnímu významu a který vyplývá z kontextu a situace, významu některých lexémů či celé věty.[25])

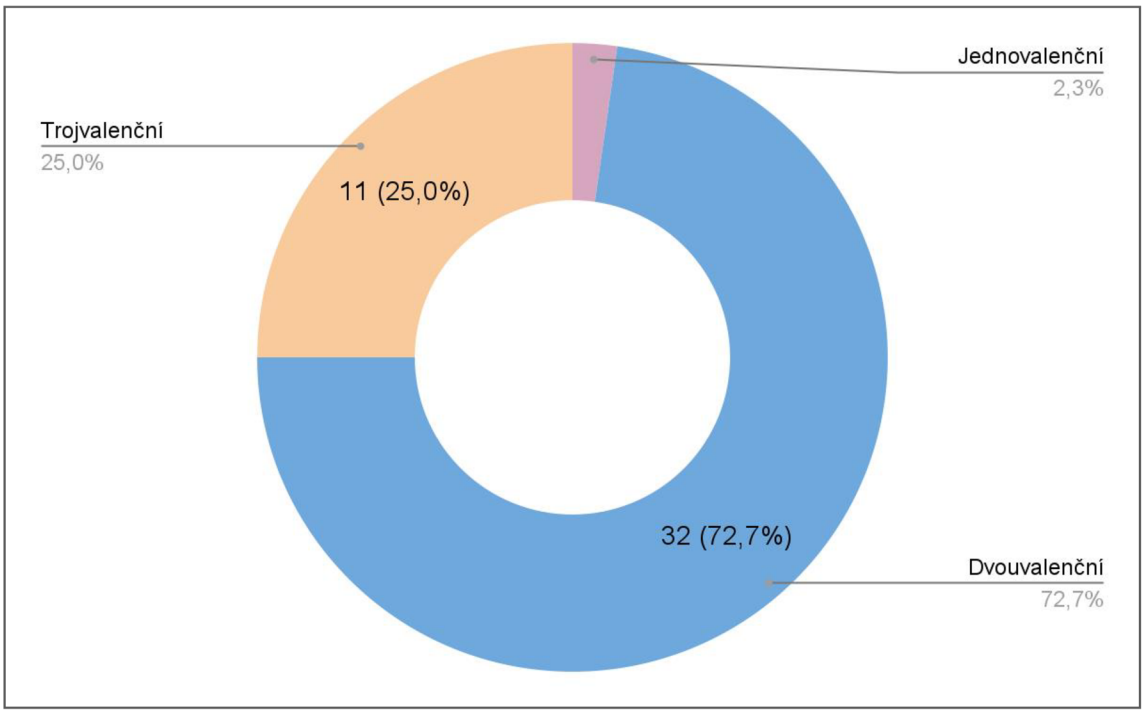

Graf 3: Vazby vybraných sloves myšlení

2.5.4 Předložky pojící se s vybranými slovesy myšlení

V této podkapitole se zaměřujeme na spojení sloves a předložek. 18 sloves myšlení ze 44 vyexcerpovaných je spojeno s předložkou v určitém pádě. Nejčastěji se slovesa myšlení pojí s předložkou akuzativní (*myslet **na** někoho*), konkrétně jsme jich zaznamenali 11, 6 sloves se pojí s lokální předložkou (*zajímat se **o** něco*), jedno sloveso s instrumentální (*přemýšlet **nad** něčím*). V Grafu 4 uvádíme také procentuální zastoupení sloves spojených s konkrétními předložkami či bez nich.

[25] ČERMÁK, F. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 3., dopl. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0154-0. s. 310.

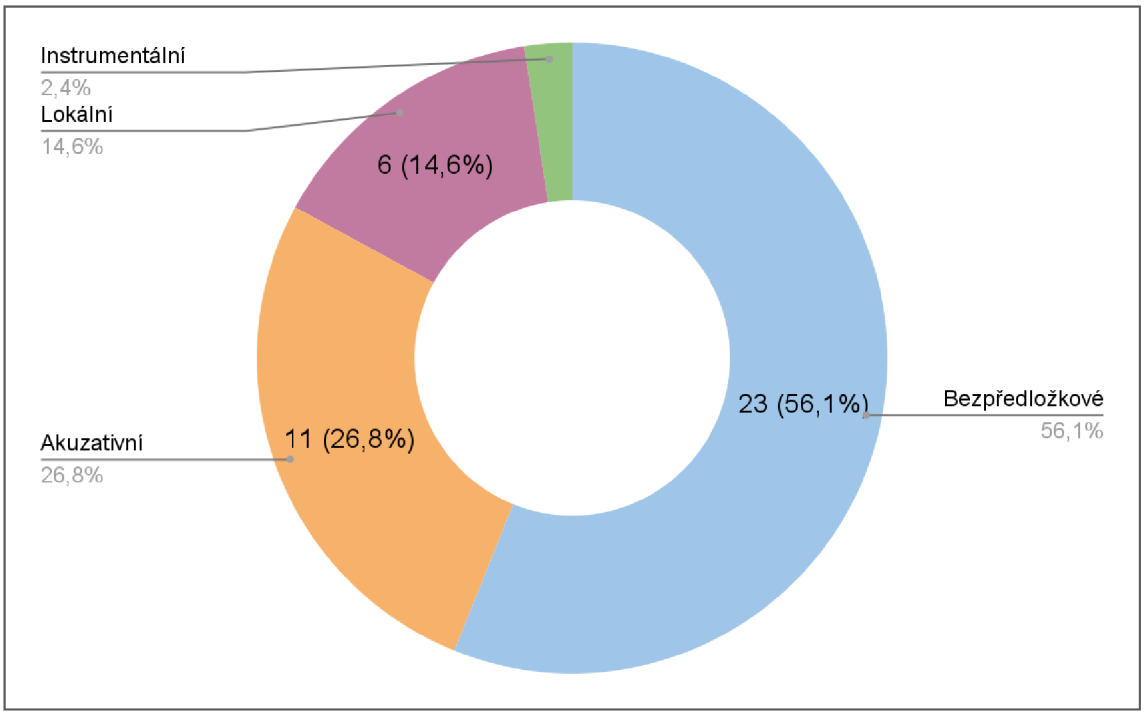

Graf 4:Předložky pojící se s vybranými slovesy myšlení

3 Praktická část

V praktické části naší práce jsme analyzovali vybraná slovesa pomocí aplikace KonText sloužící k přístupu do jednotlivých korpusů. Jako zdroj dat jsme použili žákovský korpus CzeSL-SGT[26], který obsahuje okolo 960 tisíc slov nerodilých mluvčích češtiny. Naším cílem je využít širokého spektra proměnných, které žákovský korpus nabízí. Na základě určitých charakteristik mluvčích zjistíme, zda jsou naše výsledky obecně platné pro danou skupinu cizinců učících se češtinu. Přihlédneme také k parametrům spojeným s podmínkami vzniku a sběru textu, ty však nemusí být zaznamenány dostatečně důsledně, narozdíl od parametrů spojených s mluvčím.

Publikace Čeština – cílový jazyk a korpusy předkládá jeden z důvodů, kvůli kterým se může pisatel vyhýbat určitým typům slov či slovních spojení. *Pro charakteristiku situace jako celku je podstatné určení textu, resp. širší kontext jeho vzniku a sběru. Pokud je např. projev součástí jazykové zkoušky, můžeme předpokládat, že pozornost pisatele či mluvčího bude zaměřena na jeho formálně jazykovou stránku, zatímco obsah a funkce ustupují do pozadí. V takovém textu tedy můžeme počítat se strategiemi typu vyhýbání se apod.*[27]

3.1 Analýza vybraných sloves na základě žákovského korpusu CzeSL-SGT

Pro naši analýzu byla prioritou důkladná příprava dat z žákovského korpusu CzeSL-SGT. Z důvodu lepší organizace analýzy jsme využili kategorizace textů, kterou CzeSL-SGT nabízí, podle jednotlivých jazykových úrovní a tím si vytvořili strukturovaný rámec pro sledování vývoje slovesných vazeb na různých úrovních a jejich následné porovnávání. Během analýzy sledujeme frekvenci užití sloves na jednotlivých úrovních, použití předložek, vhodnost užití jednotlivých sloves, kontrolujeme správnost pádu.

[26] ŠEBESTA, K.: *CzeSL-SGT: korpus češtiny nerodilých mluvčích s automaticky provedenou anotací*, verze 2 z 28. 7. 2014. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2014. Dostupné z: http://www.korpus.cz

[27] ŠEBESTA, K. a BOYON ŠKODOVÁ, S. (ed.). *Čeština – cílový jazyk a korpusy*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012. ISBN 978-80-7372-848-9. s. 23, 24.

3.2 Frekvence sloves

Pro zkoumání frekvence jsme zadali jednotlivá slovesa myšlení a smyslového vnímání ve tvaru infinitivu do dotazovacího řádku, výchozím atributem je pro nás lemma. Z důvodu lepší orientace ve výsledcích jsme zvolili širší rozsah kontextu (15 pozic vlevo, 15 pozic vpravo). Nejprve jsme slovesa generovali ze všech úrovní, později jsme hledání omezili na jednotlivé úrovně a získané hodnoty jsme zaznamenávali do tabulky. V celé práci se věnujeme zkoumání sloves na úrovních A1, A2, B1, B2. U mluvčích na úrovni C počítáme s již velmi pokročilými znalostmi jazyka. Dalším důvodem, proč se nezabýváme touto úrovní, je nízký počet slov určených k analýze v porovnání s úrovněmi A a B (C1 – 24 711, C2 – 507). Při sledování frekvence na jednotlivých úrovních musíme brát ohled na odlišný počet žákovských textů. Tabulku 10 jsme proto uzpůsobili počtu textů na jednotlivých úrovních a spočítali, kolik procent zaujímá dané slovo na konkrétní jazykové úrovni.

Následně jsme se rozhodli pro průzkum frekvence sloves, s nimiž pracujeme, u rodilých mluvčích češtiny. Používání sloves myšlení a cítění rodilými mluvčími využijeme pro srovnání s vyjadřováním nerodilých mluvčích češtiny. Pro vyhledávání jsme použili korpus SYN2020[28], který mapuje posledních pět let jazyka a obsahuje přes 100 mil. slov. Pro skupinu sloves myšlení a smyslového vnímání jsme vytvořili samostatné tabulky ukazující frekvenci konkrétních sloves u rodilých mluvčích. Jednotlivé frekvence porovnáme a zajímavá zjištění okomentujeme u konkrétních sloves.

3.2.1 Frekvence sloves myšlení

V této části naší analýzy se budeme podrobně věnovat frekvenci sloves myšlení v korpusu CzeSL-SGT, která nám poskytne důležité informace o slovní zásobě a komunikačních dovednostech nerodilých mluvčích češtiny. Hlavním cílem je identifikovat, která slovesa spojená s myšlením jsou v korpusu nejfrekventovanější. Pro lepší přehlednost výsledků jsme vytvořili tabulky, z nichž tabulka 9 obsahuje seznam sloves myšlení a jejich absolutní četnost v korpusu, v tabulce 10 zohledňujeme rozdílný počet textů jednotlivých úrovní. Datům z tabulky 10 se budeme věnovat pouze v případě, že se její data budou lišit od výsledků z tabulky 9.

[28] Křen, M.: *SYN2020: reprezentativní korpus psané češtiny*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2020. Dostupné z: http://www.korpus.cz

Následně se budeme věnovat každému slovesu zvlášť z hlediska jeho frekvence, zjistíme, na které úrovni se sloveso objevuje nejčastěji a uvedeme autentický příklad z korpusu na úrovni A1, A2, B1, B2. Zvolili jsme takové příklady, které považujeme za reprezentativní pro danou úroveň jazykového ovládání a zároveň se držíme popisů úrovní a jejich specifik a cílů, jimž je věnována podkapitola 2.2 v teoretické části. Příklady jsou vybírány tak, aby tato specifika reflektovaly. Je důležité poznamenat, že u sloves s nízkou frekvencí výskytu se na určité jazykové úrovni objevuje pouze omezený počet příkladů. Výběr nejvhodnějšího příkladu může být v takovém případě omezen nebo se na některých úrovních text s vybraným slovesem vůbec nevyskytuje.

Tabulka 9: Absolutní frekvence sloves myšlení

Slovesa myšlení	Úroveň	Absolutní četnost	A1	A2	B1	B2
Vědět	A1	1659	398	597	312	217
Doufat	B1	854	254	296	156	83
Myslet	A2	572	149	177	113	74
Znát	B1	510	126	181	94	53
Rozumět	A1	472	70	157	102	68
Pamatovat	A2	219	35	67	71	30
Zajímat	B1	207	52	56	53	25
Cítit	B1	185	28	60	51	22
Zapomenout	A2	150	33	36	50	19
Věřit	B1	107	21	34	31	12
Pochopit	B1	89	7	32	20	23
Vzpomínat	A2	60	5	19	23	7
Přemýšlet	B1	42	6	17	8	5
Porozumět	A2	38	11	15	5	6
Chápat	A2	29	0	10	6	6
Zapomínat	B2	29	2	8	9	4
Vzpomenout	A2	27	4	7	8	3
Domnívat	B2	24	5	5	6	7
Zapamatovat	B1	21	2	11	6	2
Předpokládat	B2	12	4	3	4	1

Napadnout	B1	11	0	3	1	5
Všímat	B2	11	1	3	5	2
Uvěřit	B1	8	0	2	5	1
Uvažovat	B2	7	0	2	0	2
Dovědět	B1	6	0	2	1	1
Rozmyslet	B2	5	2	1	0	2

Tabulka 9 ukazuje v prvním sloupci jednotlivá slovesa myšlení. V druhém je uvedena jazyková úroveň, na níž by měl nerodilý mluvčí sloveso ovládat podle Referenčních úrovní pro češtinu jako cizí jazyk. Ve třetím sloupci uvádíme absolutní četnost výskytů na všech úrovních jednotlivých sloves. V dalších čtyřech sloupcích je frekvence sloves omezena jazykovými úrovněmi A1, A2, B1 a B2.

Tabulka 10: Frekvence sloves myšlení s ohledem na velikost korpusů na jednotlivých úrovních

Slovesa myšlení	**A1 [%]**	**A2 [%]**	**B1 [%]**	**B2 [%]**
Velikost korpusů	319873	366077	232675	120795
Vědět	0,124 %	0,163 %	0,134 %	0,180 %
Doufat	0,079 %	0,081 %	0,067 %	0,069 %
Myslet	0,047 %	0,048 %	0,049 %	0,061 %
Znát	0,039 %	0,049 %	0,040 %	0,044 %
Rozumět	0,022 %	0,043 %	0,044 %	0,056 %
Pamatovat	0,011 %	0,018 %	0,031 %	0,025 %
Zajímat	0,016 %	0,015 %	0,023 %	0,021 %
Cítit	0,009 %	0,016 %	0,022 %	0,018 %
Zapomenout	0,010 %	0,010 %	0,021 %	0,016 %
Věřit	0,007 %	0,009 %	0,013 %	0,010 %
Pochopit	0,002 %	0,009 %	0,009 %	0,019 %
Vzpomínat	0,002 %	0,005 %	0,010 %	0,006 %
Přemýšlet	0,002 %	0,005 %	0,003 %	0,004 %
Porozumět	0,003 %	0,004 %	0,002 %	0,005 %
Chápat	0,000 %	0,003 %	0,003 %	0,005 %

Zapomínat	0,001 %	0,002 %	0,004 %	0,003 %
Vzpomenout	0,001 %	0,002 %	0,003 %	0,002 %
Domnívat	0,002 %	0,001 %	0,003 %	0,006 %
Zapamatovat	0,001 %	0,003 %	0,003 %	0,002 %
Předpokládat	0,001 %	0,001 %	0,002 %	0,001 %
Napadnout	0,000 %	0,001 %	0,000 %	0,004 %
Všímat	0,000 %	0,001 %	0,002 %	0,002 %
Uvěřit	0,000 %	0,001 %	0,002 %	0,001 %
Uvažovat	0,000 %	0,001 %	0,000 %	0,002 %
Dovědět	0,000 %	0,001 %	0,000 %	0,001 %
Rozmyslet	0,001 %	0,000 %	0,000 %	0,002 %

V tabulce 10 uvádíme v prvním sloupci jednotlivá slovesa myšlení. V dalších sloupcích uvádíme procentuální výskyt sloves s ohledem na velikost korpusů na jednotlivých úrovních. Abychom získali dané procento, dělili jsme absolutní frekvenci na konkrétní úrovni počtem slov, které obsahuje. Na úrovni A1 je 319 873 slov, na úrovni A2 36 6077, na úrovni B1 232 675, na úrovni B2 120 795.

Tabulka 11: Frekvence výskytů sloves myšlení na základě korpusu SYN2020

Slovesa myšlení	**Počet výskytů**
Vědět	151581
Myslet	81448
Znát	39960
Cítit	39953
Věřit	28787
Chápat	19579
Zapomenout	17888
Napadnout	17087
Pochopit	16941
Zajímat	16215

Doufat	15105
Rozumět	14661
Přemýšlet	13889
Pamatovat	13563
Vzpomínat	12735
Předpokládat	11462
Vzpomenout	10548
Uvažovat	9845
Domnívat	7598
Zapomínat	3760
Uvěřit	3642
Všímat	3617
Napadat	3234
Mýlit	2559
Porozumět	2268
Vyznat	1878

V tabulce 11 uvádíme frekvenci sloves myšlení na základě korpusu SYN2020. První sloupec tedy obsahuje stejná slovesa myšlení, jako předchozí tabulky 10 a 11. Data v druhém sloupci ukazují počet výskytů konkrétního slovesa.

3.2.1.1 Sloveso vědět

V rámci korpusu CzeSL-SGT jsme našli celkem 33 různých sloves myšlení. Nejfrekventovanějším slovesem je *vědět*, jež by měl nerodilý mluvčí češtiny ovládat již na úrovni A1. V celém korpusu je 1695 výskytů slovesa *vědět*, nejvíce bylo použito mluvčími na úrovni A2. Ukážeme příklad porovnání tabulek 9, 10 a 11, u dalších sloves myšlení se již tímto porovnáním zabývat nebudeme z důvodu přehledných dat ve výše zmíněných tabulkách. Na úrovni A1 se sloveso *vědět* vyskytuje 394krát, což představuje 0,124 % textů na této úrovni. Na úrovni A2 zaznamenáváme 594 výskytů tohoto slovesa, tedy 0,163 % textů. Na úrovni B1 se sloveso vyskytuje 312krát, což tvoří 0,134 % textů. Na úrovni B2 se vědět vyskytuje 217krát a představuje tak 0,180 %

textů. Také u rodilých mluvčích zaujímá sloveso *vědět* první pozici v počtu použití mezi vyexcerpovanými slovesy myšlení.

Tabulka 12: Sloveso vědět – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Ja chci vědět co dělál minulý týden .*
A2	*Vim , že tve letádlo je v 8 hodin , ale může byt dřiv nebo později proto budu čekat na tebe už v 7.30 .*
B1	*Kterýkoliv národ musí vědět dobře o své minulosti , aby chtěl předívat své budoucnost .*
B2	*Vybrali jsme peníze , koupili jsme jídlo , káva a cigarety , seděli jsme na lavičce a prostě jsme věděli , že jsme to konečně zvládli .*

3.2.1.2 Sloveso *doufat*

Druhým nejfrekventovanějším slovesem je *doufat* s 854 výskyty. I přes to, že se jedná o sloveso na úrovni B1, je hojně užívané i na nižších úrovních jako ustálené spojení, po kterém následuje věta vedlejší. Nejvyšší počet je na úrovni A2. Stejně jako u příkladu uvedeného v referenčním popisu češtiny se za slovesem *doufat* často nachází vedlejší věta předmětná uvozená podřadicí spojkou *že*. Značný rozdíl počtu výskytů tohoto slovesa zaznamenáváme v textech rodilých mluvčích, kde toto slovo obsadilo dvanáctou pozici.

Tabulka 13: Sloveso *doufat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Doufam je to fajn .*
A2	*Doufám , že výtah bude pracovat .*
B1	*Doufám , že někdy budu mít šanci jet do Spojených Států Amerických .*
B2	*Doufám , že jako budoucí ekonom bych udělala rozpočet peněz spravne .*

3.2.1.3 Sloveso *myslet*

Sloveso *myslet* se v celkovém rozsahu korpusu vyskytuje 572krát. Očekávaná znalost tohoto slovesa je na úrovni A2, kde je jeho počet nejvyšší. S ohledem na velikost korpusu je použití myslet procentuálně nejčastější na úrovni B2. Příklady vybrané

z korpusu se svou větnou stavbou často shodují s příklady z RPČ. U rodilých mluvčích shledáváme toto sloveso druhým nejfrekventovanějším.

Tabulka 14: Sloveso *myslet* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Myslím ze Praha je krásnější nez Moskva .*
A2	*Když jsem byl malý kluk , myslel jsem že nejlepší a nejzajímavější práce je pomáhat lidem .*
B1	*Tak , myslím že kultura má velký vlív na život člověka .*
B2	*Myslím si také že člověk má právo využívat to , co příroda nám nabízí , ale to rozumně a lidsky .*

3.2.1.4 Sloveso *znát*

Sloveso *znát* se v korpusu nachází 510krát a jeho znalost očekáváme na úrovni B1. Nejčastěji však bylo použito mluvčími na úrovni A2, protože se jedná se o běžné sloveso, které potřebujeme v každodenní komunikaci. Toto sloveso se u rodilých mluvčích češtiny vyskytuje na čtvrtém místě v ohledu na počet použití.

Tabulka 15: Sloveso *znát* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Znám ji už 11 let .*
A2	*Já znám tam dobré restaurace , myslím že , ty budeš mít hlad .*
B1	*A taky neznám žádného mladého člověka bez přístup facebooku .*
B2	*Ale každý má pravo znát pravdu , jestli to týka jeho zdraví a bezpečnosti .*

3.2.1.5 Sloveso *rozumět*

Sloveso *rozumě*t se v korpusu vyskytuje 472krát. Jeho znalost se očekává již na úrovni A1, nejvyšší počet výskytů jsme ale zaznamenali znovu na úrovni A2, s ohledem na velikost korpusů je nejčastější na úrovni B2. Příkladová věta na úrovni A1 vykazuje shody se vzorovou větou z RPČ. Ve výuce cizího jazyka je rozumět klíčové pro porozumění a schopnost komunikace, což může být jeden z důvodů, proč je cizinci používané častěji než rodilými mluvčími, u kterých v korpusu zaujímá až 13. pozici.

Tabulka 16: Sloveso *rozumět* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Teď můžu docela dobře rozumět a trochu mluvit česky .*
A2	*Už umím česky docela dobře a rozumím skoro všemu , co říká učitelka .*
B1	*Ale tahle dieta není pro mě obtížná , protože já rozumím tomu , jak je důležite zdravě jíst .*
B2	*Tehdy jsem rozuměl , že vyjít z dané situace musím se ztrátámi .*

3.2.1.6 Sloveso *pamatovat si*

Sloveso *pamatovat si* má v žákovském korpusu CzeSL-SGT 219 výskytů a jeho znalost očekáváme na úrovni A2. Nejvyšší počet výskytů jsme zaznamenali na úrovni B1. Zaznamenali jsme, že sloveso pamatovat se u nerodilých mluvčích umístilo na šestém místě v hierarchii frekvence, zatímco v korpusu SYN2020 se nachází na čtrnáctém místě.

Tabulka 17: Sloveso *pamatovat si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*A co dali mně moji kamaradi , to nepomatuju .*
A2	*Její výška asi 130 metrů , ale já už přesně nepamatuju .*
B1	*Když jsem byl maly , pomatuju že na narozeninah , vždicky bylo hodne lidi .*
B2	*Ale pamatuju si , že ten první rok bez rodiny byl těžký .*

3.2.1.7 Sloveso *zajímat se*

Sloveso *zajímat se* se v žákovském korpusu CzeSL-SGT vyskytuje 207krát. Jeho znalost se očekává na úrovni B1, na které také nacházíme procentuálně nejčastější výskyt. Nejvyšší počet tohoto slovesa je na úrovni A2.

Tabulka 18: Sloveso *zajímat se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Móda mi nezajímá .*
A2	*Zajímaly mě jejich romány .*
B1	*Zajímám se o kulturu , historii a o cizí jazyk jiných krajů .*
B2	*Neposlouchám všechu informaci , jenom to , o co se zajímám .*

3.2.1.8 Sloveso *cítit se*

Sloveso *cítit se* s absolutní četností 185 očekáváme u mluvčích na úrovni B1. Nejvyšší počet jsme zaznamenali na úrovni A2, procentuálně nejčastěji se sloveso objevuje na B1. Z důvodu vysokého počtu slovesa cítit v korpusu SYN2020 (39 953 výskytů) nejsme schopni analyzovat výsledný počet patřící ke skupině sloves myšlení a ke skupině sloves smyslového vnímání. Proto se u tohoto slovesa vyhneme frekvenčnímu porovnání mezi nerodilými a rodilými mluvčími.

Tabulka 19: Sloveso *cítit se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Jak se cítí ?*
A2	*Mám hodně kamarádů a známých , cítím sebe jako doma !*
B1	*Když jsem bydlela na koleji a cítila jsem se psychicky špatně , dávala jsem si kávu .*
B2	*Barva života závisí na tom , jak se cítíme a chceme vidět svůj život .*

3.2.1.9 Sloveso *zapomenout*

Sloveso *zapomenout* se v korpusu vyskytuje 150krát. Předpokládaná znalost tohoto slovesa je na úrovni A2, nejvyšší počet jsme zaznamenali na úrovni B1.

Tabulka 20: Sloveso *zapomenout* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Zapomněl jsem , že je výborný zpěvák .*
A2	*Nezapomeň na svůj foťák !*
B1	*Člověk , na kterého nikdy nezapomenu je můj dědeček .*
B2	*Ten den Kája zapomněl na odpolední školu , ale nikdo ho za to nehuboval .*

3.2.1.10 Sloveso *věřit*

Sloveso *věřit* se v celkovém rozsahu korpusu vyskytuje 107krát a jeho znalost očekáváme u mluvčích na úrovni B1, kde se procentuálně vyskytuje nejčastěji. Nejpočetnější je na úrovni A2.

Tabulka 21: Sloveso *věřit* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Věřím , že Vás moje žadost zaujala a těším se na osobní setkáni .*
A2	*Ona věřila v Boha a zachránila Raskolnikova .*
B1	*Záleží na tom , jestli tomu věříte .*
B2	*Čekali jsme na autobus a když přijel , nevěřila jsem svým očím jak byl krásný .*

3.2.1.11 Sloveso *pochopit*

Sloveso *pochopit* se v korpusu nachází 89krát a je tak prvním ze sloves myšlení, které nepřesahuje v korpusu počet 100. Očekávaná znalost je na úrovni B1. Nejvyšší počet slovesa *pochopit* nacházíme na úrovni A2, nejčastěji se však vyskytuje na úrovni B2.

Tabulka 22: Sloveso *pochopit* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Nepochopím lide , který nemilují zvířat .*
A2	*Ale pak jsem pochopila , že je nejen krásná , ale moc chýtrá .*
B1	*Z první hodiny jsem pochopil , že to je můj oblíbený sport , to je věc celého mého života .*
B2	*Po 5 měsících bude k přijímacím zkouškám ústavu , takže musíte plně pochopit a být schopen mluvit českém jazyce .*

3.2.1.12 Sloveso *vzpomínat si*

Sloveso *vzpomínat* si v korpusu vyskytuje 60krát. Nerodilý mluvčí by ho měl ovládat na úrovni A2. Nejvíce se toto sloveso vyskytuje na úrovni B2.

Tabulka 23: Sloveso *vzpomínat si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Vzpomínám na tobě .*
A2	*Vzpomínal jsem často své nejoblíbenější narozeniny .*
B1	*U stolu spolu mluvíme , vzpomínáme co bylo za celý rok , a take si dáváme navzajem dárky .*
B2	*Take jsme pořad vzpomínali na letní dni , když jsem také byla v Rusku .*

3.2.1.13 Sloveso *přemýšlet*

Sloveso *přemýšle*t má v korpusu 42 výskytů, jeho očekávaná znalost je na úrovni B1. Nejvíce příkladů nacházíme již na úrovni A2.

Tabulka 24: Sloveso *přemýšlet* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Spisovatelka přemýšlela , která životní zkušenost dalá jí nejvíc .*
A2	*Přemýšlel jsem , co je pravda nebo lež ve světě .*
B1	*Už jste nekdy přemýšleli nad otazkou , proč potřebujeme knoflíky na rukávech ?*
B2	*Nemám zájem o módě , ale každý den přemýšlím , co si obléknu , jako každý člověk .*

3.2.1.14 Sloveso *porozumět*

Sloveso *porozumět* je v korpusu použito 38krát. Jeho znalost se očekává na úrovni A2, zde jsme ho zaznamenali nejvíckrát. S ohledem na velikost korpusu je nejčastější na úrovni B2. Výše uvedená slovesa se při srovnání frekvencí v textech rodilých a nerodilých mluvčích vyskytovala povětšinou v první polovině tabulky. Sloveso porozumět však u rodilých mluvčích zaujímá až 26. pozici, u cizinců je na pozici 14.

Tabulka 25: Sloveso *porozumět* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Videl jsem jak on pracuje a porozuměl jsem , že takova práce se mi líbí .*
A2	*Ale po první hodině češtiny ve škole jsem porozuměla , že to byl omyl .*
B1	*Ale jsme štastni , že mame dobrou profesorku , která vždycky vysvětluje slova a gramatiku , aby všichni porozuměli .*
B2	*Kdybych neuviděla , že to napsal Sokrates , nekdy bych neporozuměla , že řekl o svou mládeži (o svou době) !*

3.2.1.15 Sloveso *chápat*

Sloveso *chápat* zaznamenáváme v korpusu 29krát. Znalost tohoto slovesa očekáváme na úrovni A2, kde jsme zaznamenali nejvíce výskytů. Nejčastěji se vyskytovalo na úrovni B2. Poprvé se zde setkáváme s nulovým výskytem na úrovni A1. Důvodem může být více používané sloveso *rozumět*, kterým by mohl nerodilý mluvčí nahradit sloveso *chápat*. Frekvence používání zde pravděpodobně není ovlivněna rodilými mluvčími, u nichž se sloveso *chápat* vyskytuje relativně vysoko a to na 6. místě.

Tabulka 26: Sloveso *chápat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	–
A2	*Chápu , co na ní ti kluci vidí .*
B1	*Zčastí jsem chápala , proč to dělal , ale ten způsob jsem proti .*
B2	*Ale čím víc času uplynulo , tím lépe všichni chápali , snažili jsme se mluvit za sebe .*

3.2.1.16 Sloveso *zapomínat*

Sloveso *zapomínat* se v korpusu vyskytuje 29krát. Ovládat by ho měl mluvčí na úrovni B2, avšak nejčastěji je ve studentských textech používané na úrovni B1.

Tabulka 27: Sloveso *zapomínat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*A take , nesmíme zapomínat , že penize jsou jen papír .*
A2	*Mám špatnou paměť , a proto vždycky na něco zapomínám .*
B1	*Někdy zapomínáme , že informace , které dáváme na Facebook , mají možnost přečíst i jiní lidé .*
B2	*Je zajímavé , že staří nemocní lidé , kteří mají demenci , hodně věcí zapomínají , jejich ruce nikoliv .*

3.2.1.17 Sloveso *vzpomenout si*

Sloveso *vzpomenout si* je v korpusu použito 27krát. Jeho znalost očekáváme na úrovni A2. Nejčastěji jsme se s ním setkali na úrovni B1.

Tabulka 28: Sloveso *vzpomenout si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Proto když jsme psali test , museli jsme vzpomenout všechno .*
A2	*Pak budu se dívát na fotky a vzpomenout mé nejkrásnejší prázdniny .*
B1	*Okamžitě jsem si vzpomněla , že jsem dnes měla narozeniny .*
B2	*Jak si vzpomenu , to byl trochu šamanismus , úvnitř nás všech byla probouzena energie chaosu , o které jsme ani netušili .*

3.2.1.18 Sloveso *domnívat se*

Sloveso *domnívat se* má v korpusu 24 výskytů. Řadí se do znalostí úrovně B2, kde je také nejvíce používáno.

Tabulka 29: Sloveso *domnívat se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Domnívám , že mojí práce bude spojená s cizími jazyky .*
A2	*Domnívam se , že mladá žena nemusí vždycky nosit tmavé a bezvýrazné oblečeni .*
B1	*Ale domnívám se , že to je jinak .*
B2	*Domnívám si že starši generace vždycky není úplně spokojená s mladeži .*

3.2.1.19 Sloveso *zapamatovat si*

Sloveso *zapamatovat si* se v korpusu vyskytuje 21krát a jeho znalost očekáváme na úrovni B1. Nejvíc výskytů jsme zaznamenali na úrovni A2. U nerodilých mluvčích zaujalo ve frekvenční tabulce 19. pozici, u rodilých mluvčích až pozici 30.

Tabulka 30: Sloveso *zapamatovat si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Ten výlen byl moc zajímavě , a proto si ho zapamatuju na dlouho .*
A2	*Osobně pro mne v Česku se zapamatovalo hodně drobností , které teď jsou spojeny s touto zemí .*
B1	*Myslím , že si nikdy nezapamatuji český křišťal .*
B2	*Musím zapamatovat moc mnoho slov , abych mohla psát bez chyb .*

3.2.1.20 Sloveso *předpokládat*

Sloveso *předpokládat* se v korpusu nachází 12krát a jeho znalost očekáváme na úrovni B2. Nejčastěji se vyskytuje již na úrovni B1.

Tabulka 31: Sloveso *předpokládat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Předpokládá se , že můž je hlavný v rodině , musí vydělovat peníze a opravovat různé věci v domě .*
A2	*Jak závěr z toho , můžu předpokládat , že za 20 let se malo co změnit .*
B1	*Je to důležite děkovat moc , protože nemužeme předpokládat že dcuzí lidé nás momáháji jen tak .*
B2	*Moderní feministé předpokládají , že skutečné konflikty existovat nemu a hlavně koncepce feminismu prezentuje sebou nepřítomnost utlačování jakéhokoliv pohlaví .*

3.2.1.21 Sloveso *napadnout*

Sloveso *napadnout* je v korpusu použito 11krát. Očekáváme jeho znalost na úrovni B1. Nejčastěji se v korpusových textech vyskytovalo na úrovni B2.

Tabulka 32: Sloveso *napadnout* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	–
A2	*Mám napsát esej o mém nejhorším dne ale vůbec nic mi nenapadne .*
B1	*V obchodě jsmé zaplatili za ní a napadlo mně , si jí vzít hned na sebe .*
B2	*Moc jsem se smála a ani nemohla pochopit proč mi napadla taková blbost .*

3.2.1.22 Sloveso *všímat si*

Sloveso *všímat si* se v korpusu vyskytuje 11krát a jeho znalost očekáváme od mluvčího na úrovni B2.

Tabulka 33: Sloveso *všímat si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Všímal jsem si krásy , čistoty a vlídnosti lidi .*
A2	*Byla jsem tadé asi dva týdne a nic zvlaštního jsem nevšímala .*
B1	*Nevšímala jsem si na kapsy .*
B2	*A pak si všímají , kdo to je .*

3.2.1.23 Sloveso *uvěřit*

Sloveso *uvěřit* se v korpusu vyskytuje 8krát a spolu s následujícími slovy ho můžeme zařadit mezi méně frekventované ve srovnání s jinými slovesy myšlení v češtině. Tato slovesa mohou být především pro cizince velmi specifická a vhodná zejména pro použití v určitých kontextech nebo situacích. Mluvčí raději zvolí běžnější slovesa. Znalost slovesa uvěřit očekáváme na úrovni B1, kde je také nejfrekventovanější.

Tabulka 34: Sloveso *uvěřit* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	–
A2	*A prostě neuvěříte očím .*
B1	*Nemůžu uvěřit , že už prošel celý rok jak jsem v Praze .*
B2	*Nemohli jsme v to uvěřit a proto to byl moc špatný den .*

3.2.1.24 Sloveso *uvažovat*

Sloveso *uvažovat* nacházíme v textech 7krát. Vyučuje se na úrovni B2.

Tabulka 35: Sloveso *uvažovat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	–
A2	*Uvažoval , že ten muž je bohatý .*
B1	–
B2	*Když se jedná o zdraví , tak často uvažujeme o tom , jak zdravě jíst .*

3.2.1.25 Sloveso *dovědět se*

Sloveso *dovědět se* s 6 výskyty očekáváme mezi znalostmi mluvčího na úrovni B1. Dva výskyty jsme zaznamenali na úrovni A2, na B úrovních po jednom slovesu.

Tabulka 36: Sloveso *dovědět se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	–
A2	*Během pobytu v Praze jsem chtěla prohlédnout muzeum marionet , ale jsem dověděla , že už takové bohužel neexistuje .*
B1	*Už jsem byla v Praze skoro čtyři měsíce , postupně jsem se dověděla , že Česká republika je ideální země pro cestující .*
B2	*Prostřednictvím medii mužeme vidět mnohé zajímavé dívy světa a dovědět se více o naší Zemi .*

3.2.1.26 Sloveso *tušit*

Sloveso *tušit* se v CzeSL-SGT vyskytuje 6krát, jeho znalost očekáváme na úrovni B2, kde se také vyskytuje nejčastěji.

Tabulka 37: Sloveso *tušit* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Kolja je lasková komedie . o muži , který se domníval , že už nemůže být hůře a netušil že jeho život je nyní nádherny a úžany .*
A2	–
B1	*Tuším ale , že láska může někdy skončit a potom zůstaně jenom přátelství .*
B2	*A to taky se tyče žaků ve školach ,ktere netuší na jakou univerzitu půjdou studovat .*

3.2.1.27 Sloveso *rozmyslet se*

Sloveso *rozmyslet se* jsme v korpusu zaznamenali 5krát. Očekávaná znalost tohoto slovesa je na úrovni B2, kde bylo také nejčastěji použito.

Tabulka 38: Sloveso *rozmyslet se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Jednou jsem prostě rozmyslela , proč bych nejela do zahraničí .*
A2	*Ale rozmyslel jsem , že můžeme také používat můj gauč i všechni nebudou stále sedět a proto pro nás to není problem .*
B1	–
B2	*Někdy jsem nerozmyslela , co je lépe - být ženou nebo mužem .*

3.2.1.28 Sloveso *zmýlit se*

Sloveso *zmýlit se* se v korpusu vyskytuje pouze dvakrát a to na úrovni B1, na které se toto sloveso vyučuje.

Tabulka 39: Sloveso *zmýlit se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	–
A2	–
B1	*Myslila jsem , že mnoho věci budou jako v ruštině , ale jsem se zmýlila .*
B2	–

3.2.1.29 Sloveso *zvážit*

Sloveso *zvážit* se v korpusu vyskytuje pouze dvakrát. Znalost tohoto slovesa očekáváme u mluvčího na úrovni B2.

Tabulka 40: Sloveso *zvážit* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	–
A2	*To znamena , že nemůžeme ihned se setkat a zvážit otazky , také chtěla bych vědět právnickou stranu věci .*
B1	–
B2	*Je důležite zvážit obě strany .*

3.2.1.30 Sloveso *mýlit se*

Sloveso *mýlit s*e je v korpusu zmíněno pouze jednou na úrovni A2, ačkoli se jeho znalost očekává až na úrovni B1.

Tabulka 41: Sloveso *mýlit se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	–
A2	*Ale mýlila jsem se , všechno se zavírá časně .*
B1	–
B2	–

3.2.1.31 Sloveso *napadat*

Sloveso *napadat* má pouze jeden výskyt na úrovni B2. Jeho znalost by měla být již na úrovni B1.

Tabulka 42: Sloveso *napadat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	–
A2	–
B1	–
B2	*A cestou ho napadalo tisíc myšlenek .*

3.2.1.32 Sloveso *vyznat se*

Sloveso *vyznat se* jsme v korpusu našli pouze jednou, spadá také do znalostí mluvčího na jazykové úrovni B2. Při vyhledávání v korpusu docházelo kvůli chybné kvantitě u podstatného jména význam (chyba vyznám) k mýlce, z toho důvodu vypadala frekvence vyšší, než doopravdy je. I přesto byl výskyt slova stále malý a chyba se dala snadno identifikovat.

Tabulka 43: Sloveso *vyznat se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	–
A2	–
B1	*Tady mám moc dobrých kamarádů , kteří žijí tady už dlouho , a když jsem přišla , neměla jsem problem vyznat se v Praze a seznámit se s ním .*
B2	–

Shrnutí

Frekvenční analýza sloves myšlení ukázala, že nejpoužívanějšími slovesy jsou *vědě*t, které zaujalo první pozici v tabulce vyexcerpovaných sloves myšlení, *doufat* a *myslet*. Každé sloveso se vyučuje na jiné jazykové úrovni, se slovesem *vědět* se nerodilý mluvčí seznamuje již na úrovni A1, se slovesem *doufat* na úrovni B1, se slovesem *myslet* na úrovni A2. U slovesa *doufat* jsme došli k překvapivým výsledkům a to, že i přes očekávanou znalost na vyšší úrovni jsme zaznamenali nejvíce výskytů již na A1. Slovesa jako *napadat, opomenout* či *vyznat se* jsme analyzovali jako nejméně frekventovaná, v žákovském korpusu CzeSL-SGT se slovesa vyskytovala pouze jednou.

Porovnáme-li výsledky tabulky 10 s tabulkou 12, tedy výskyty jednotlivých sloves v CzeSL-SGT s výskyty sloves v SYN2020, zjistíme, že až na výjimky (*doufat* – v CzeSL-SGT druhé nejpoužívanější sloveso myšlení, v SYN2020 dvanácté nejpoužívanější) se jejich frekvence příliš neliší.

3.2.2 Frekvence sloves smyslového vnímání

V této části naší analýzy se zaměřujeme na frekvenci sloves smyslového vnímání. Budeme se držet postupů, kterých jsme využili při analýze sloves myšlení. Díky vytvořené tabulce 44 s absolutní frekvencí jednotlivých sloves můžeme čerpat a komentovat získaná data a porovnávat je s tabulkou 45 zohledňující rozdílnou velikost textů na úrovních A1, A2, B1, B2.

Tabulka 44: Absolutní frekvence sloves smyslového vnímání

SSV	Úroveň	AČ	A1	A2	B1	B2
Vidět	A1	1071	216	363	274	143
Dívat	A1	921	358	293	152	56
Poslouchat	A1	502	165	196	66	38
Podívat	A2	464	141	132	92	39
Uvidět	A2	436	95	184	88	30
Chutnat	A1	222	84	64	29	8
Slyšet	A1	211	31	66	53	34
Ochutnat	B1	100	31	29	30	5
Sledovat	B1	56	17	20	8	10
Prohlédnout	A1	48	6	27	12	2
Uslyšet	B1	37	3	21	6	5
Prohlížet	A2	33	5	9	13	5
Pozorovat	B1	27	6	6	6	5
Poslechnout	A2	11	1	4	2	2
Vonět	A2	9	1	3	2	0
Cítit	A1	1	0	0	1	0
Dotknout	B2	1	0	0	0	1
Páchnout	A2	0	0	0	0	0

Tabulka 44 ukazuje v prvním sloupci jednotlivá slovesa smyslového vnímání. V druhém je uvedena jazyková úroveň, na níž by měl nerodilý mluvčí sloveso ovládat podle Referenčních úrovní pro češtinu jako cizí jazyk. Ve třetím sloupci uvádíme absolutní četnost výskytů na všech úrovních jednotlivých sloves. V dalších čtyřech sloupcích je frekvence sloves omezena jazykovými úrovněmi A1, A2, B1 a B2.

Tabulka 45: Frekvence sloves smyslového vnímání s ohledem na velikost korpusů na jednotlivých úrovních

SSV	A1 [%]	A2 [%]	B1 [%]	B2 [%]
Vidět	0,068 %	0,099 %	0,118 %	0,118 %
Dívat	0,112 %	0,080 %	0,065 %	0,046 %
Poslouchat	0,052 %	0,054 %	0,028 %	0,031 %
Podívat	0,044 %	0,036 %	0,040 %	0,032 %
Uvidět	0,030 %	0,050 %	0,038 %	0,025 %
Chutnat	0,026 %	0,017 %	0,012 %	0,007 %
Slyšet	0,010 %	0,018 %	0,023 %	0,028 %
Ochutnat	0,010 %	0,008 %	0,013 %	0,004 %
Sledovat	0,005 %	0,005 %	0,003 %	0,008 %
Prohlédnout	0,002 %	0,007 %	0,005 %	0,002 %
Uslyšet	0,001 %	0,006 %	0,003 %	0,004 %
Prohlížet	0,002 %	0,002 %	0,006 %	0,004 %
Pozorovat	0,002 %	0,002 %	0,003 %	0,004 %
Poslechnout	0,000 %	0,001 %	0,001 %	0,002 %
Vonět	0,000 %	0,001 %	0,001 %	0,000 %
Cítit	0,000 %	0,000 %	0,000 %	0,000 %
Dotknout	0,000 %	0,000 %	0,000 %	0,001 %
Páchnout	0,000 %	0,000 %	0,000 %	0,000 %

V Tabulce 45 uvádíme v prvním sloupci jednotlivá slovesa smyslového vnímání. V dalších sloupcích uvádíme procentuální výskyt sloves s ohledem na velikost korpusů na jednotlivých úrovních. Abychom získali dané procento, dělili jsme absolutní frekvenci na konkrétní úrovni počtem slov, které obsahuje. Na úrovni A1 je 319 873 slov, na úrovni A2 36 6077, na úrovni B1 232 675, na úrovni B2 120 795.

Tabulka 46: Frekvence výskytů sloves smyslového vnímání na základě korpusu SYN2020

SSV	Počet výskytů
Vidět	107167
Dívat	24625
Poslouchat	12335
Podívat	36090
Uvidět	17681
Chutnat	3173
Slyšet	33991
Ochutnat	2196
Sledovat	24404
Prohlédnout	5883
Uslyšet	4739
Prohlížet	5610
Pozorovat	12384
Poslechnout	3062
Vonět	2919
Dotknout	7266
Páchnout	994

V Tabulce 46 uvádíme frekvenci sloves smyslového vnímání na základě korpusu SYN2020. První sloupec tedy obsahuje stejná slovesa smyslového vnímání, jako předchozí Tabulky 44 a 45. Data v druhém sloupci ukazují počet výskytů konkrétního slovesa.

3.2.2.1 Sloveso *vidět*

V rámci korpusu CzeSL-SGT jsme našli celkem 18 různých sloves myšlení. Nejfrekventovanějším slovesem je *vidět* a jeho znalost očekáváme od nerodilého mluvčího češtiny již na úrovni A1. V korpusu se toto sloveso vyskytuje 1071 krát. Nejvíce se objevuje na úrovni A2, avšak s ohledem na velikost korpusu je nejčastěji

používáno mluvčími na úrovni B2. Sloveso *vidět* je také nejčastěji používaným slovesem v korpusu SYN2020.

Tabulka 47: Sloveso *vidět* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Viděl jste ho ?*
A2	*Byli jsme v Jičíně , viděli jsme český ráj , zámky a skály .*
B1	*Mohla jsem nakonec na vlastní oči vidět Staroměstský orloj .*
B2	*Co vidíme a taky , co se nám nelíbí , všechno máme u sebě v duši .*

3.2.2.2 Sloveso *dívat se*

Sloveso *dívat se* je druhým nejfrekventovanějším slovesem s 921 výskyty. Předpokládáme jeho znalost na úrovni A1, kde se také setkáváme s největším množstvím textů obsahujících toto sloveso.

U slovesa dívat jsme při zkoumání příkladů často narazili na podobná spojení typu *dívat se na televizi, dívat se na film*, která se vyskytovala na všech jazykových úrovních. Tato spojení můžeme považovat za stereotypní výrazy, které v komunikaci běžně používáme. U nerodilých mluvčích může být toto použití posíleno tématem písemné práce, kterým bývá na nižších úrovních popis denního programu. Spojení *dívat se na televizi* také koresponduje se vzorovou větou v referenčním popisu češtiny (viz kapitola 2.3.1)

Tabulka 48: Sloveso *dívat se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*V útery v 20 hodin se dívám na televizi .*
A2	*Večer budu se dívat na nějaký film nebo půjdeme s kamarady do klubu .*
B1	*Když jsem byla mladší , moje rodiče se mi zakázovali dívat na televizi , tak jsem četla hodně .*
B2	*Bydlím tady v Praze už půl roku a už rozumím čechům , dívám někdy na českou televizi také poslouchám českou hudbu .*

2.2.2.3 Sloveso *poslouchat*

Sloveso *poslouchat* se v celkovém rozsahu korpusu vyskytuje 502krát. Jeho znalost očekáváme na úrovni A1. Nejvíce výskytů jsme zaznamenali na úrovni A2.

Častým spojením, které nerodilí mluvčí používají je *poslouchat hudbu, poslouchat rádio*. To může stejně jako předchozí *dívat se na televizi* odrážet běžné zájmy a aktivity

mluvčích. Stejná spojení nacházíme i v jiných jazycích a kulturách. U cizinců najdeme toto sloveso na třetím místě tabulky, u rodilých mluvčích až na místě osmém. Pořadí může být ovlivněno tématy, na která cizinci své texty píší.

Tabulka 49: Sloveso *poslouchat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*A v ponděli ve 18:00 poslouchám rádio .*
A2	*Hodně jsme se bavili a mluvili , poslouchali hudbu , jedli a pili .*
B1	*Ačkoliv můj dědeček nemluvil hodně , pamatuju že když ho mluvil , vždycky jsem poslouchala .*
B2	*Můj dům je naproti lesa , proto tady je čerstvý vzduch a můzu poslouchat zpěv ptáků .*

3.2.2.3 Sloveso *podívat se*

Sloveso *podívat se* je v korpusu použito 464krát a řadí se ke znalostem mluvčího na úrovni A2. Nejvíce výskytů však najdeme na úrovni A1.

Tabulka 50: Sloveso *podívat se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*To je malý ostrov ve Španělsku a tam taky se můžu podívat na nádhernou přírodu .*
A2	*V Sobotu chci jeď na výlet se podivat na hrad Karlštejn .*
B1	*A když jsem přišla na Hradčany a podívala se dolů , bylo mi trochu strašně , protože tam je moc vysoko .*
B2	*Pochopitelno , že jsme se šli podívat na tak slávnou a známou katedrálu .*

3.2.2.4 Sloveso u*vidět*

Sloveso *uvidět* se v korpusu nachází 436krát a jeho znalost očekáváme na úrovni A2. Zde se sloveso uvidět vyskytovalo nejvíce.

Tabulka 51: Sloveso *uvidět* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Doufám , že se tam uvidíme .*
A2	*Během procházky uvidíš orloj a Kárlův most .*
B1	*Když jsem se přiblížila k zastavce , uviděla jsem , že můj autobus byl už moc blízko , proto jsem poběžela .*
B2	*Těším se , až uvidím svůj pokojík a lehnu si do své veliké postýlky*

3.2.2.5 Sloveso *chutnat*

Sloveso *chutnat* se v korpusu vyskytuje 222krát. Jeho znalost se očekává již na úrovni A1, na níž jsme také zaznamenali nejvyšší počet výskytů. Slovesa spojená s chuťovými vjemy se u nerodilých mluvčích vyskytují na 6. a 8. místě. U rodilých mluvčích zaujímají slovesa *chutnat* a *ochutnat* 13. a 15. místo.

Tabulka 52: Sloveso *chutnat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Chutná mi moc smažený sýr , protože to je zdravé jídlo .*
A2	*Předtím jsem objednal polévku , ale mi to nechutnalo .*
B1	*V této situaci já lžu , a říkám , že mi to moc chutnalo .*
B2	*Chutná mi české pivo a skoro všechno jidlo , kromě králika .*

3.2.2.6 Sloveso *slyšet*

Sloveso *slyšet* se v korpusu vyskytuje 211krát, očekáváme ho u mluvčích na úrovni A1. Počet výskytů je zde ze všech úrovní nejvyšší.

Tabulka 53: Sloveso *slyšet* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Slyšel jsem , že pojedeš na dovolenou .*
A2	*Slyšel jsem , že v Novosibirsku mrzne a hodně sněhů !*
B1	*Bohužel jsem nikdy před tím tady nebyla a češtinu neslyšela .*
B2	*Když tatínek šel za ředitelem , tak slyšel jenom chválu .*

3.2.2.7 Sloveso *ochutnat*

Sloveso *ochutnat* se v korpusu vyskytuje 100krát. Předpokládaná znalost tohoto slovesa je na úrovni B1. Na úrovni A1 jsme zaznamenali největší počet výskytů, procentuálně nejčastěji se sloveso objevuje na úrovni B1.

Tabulka 54: Sloveso *ochutnat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Musiš ochutnat trdelnik a svařak !*
A2	*Myslím , že to je hořké pro mě , ale musíš to ochutnat .*
B1	*Když mě číšník přinesl ten řizek , ochutnala jsem ho , a bylo to hrozné .*
B2	*A také můžete ochutnat lázeňský minerální nápoj - Poděbradku .*

3.2.2.8 Sloveso *sledovat*

Sloveso *sledovat* se v korpusu nachází 56krát a jeho znalost očekáváme na úrovni B1. Nejpočetnější je na úrovni A2.

Tabulka 55: Sloveso *sledovat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Ano , zajímám se o módu , sleduju módní trendy a nakupuju podle nich .*
A2	*Na cestě parku jsem viděl krásnou ženu , takže jsem ji sledoval .*
B1	*Hodně čtu , chodím do kina , divadla , dokonce i sleduji určité pořady v televizi .*
B2	*Sledují ze zákoutí hradeb vlnící se tok Vltavy .*

3.2.2.9 Sloveso *prohlédnout si*

Sloveso *prohlédnout si* má v korpusu 42 výskytů a jeho předpokládaná znalost je na úrovni A1. Nejvíce se toto slovo vyskytuje na úrovni A2.

Tabulka 56: Sloveso *prohlédnout si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Prohlédneme si Karlův most .*
A2	*Nejdřív si chci vždy prohlédnout oblečení*
B1	*Pro mě je take velmi zajímavé , že díký penězům můžete prohlédnout celý svět .*
B2	*Když návštěník například jenom chce prohlédnout Vídeň tří nebo čtyři dny jsou dost .*

3.2.2.10 Sloveso *uslyšet*

Sloveso *uslyšet* se v celkovém rozsahu korpusu vyskytuje 37krát. Očekávaná znalost tohoto slova je na úrovni B1, ale nejvíce výskytů jsme zaznamenali na úrovni A2.

Tabulka 57: Sloveso *uslyšet* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Ctěla bych to uvidět a uslyšet - mám tu skupinu docela ráda .*
A2	*Byla jsem trochu udivená kdy uslyšela jsem polskou pisničku .*
B1	*Po prvé jsem uslyšela češtinu , když jsme byly s maminkou na výlete v Praze .*
B2	*Pamatuju , jak poprve jsem nerozuměla tomu , co se riká v metru a nemochla jsem uslyšet jenom svou zastavku .*

3.2.2.11 Sloveso *prohlížet si*

Sloveso *prohlížet si* se v korpusu nachází 33krát a jeho znalost předpokládáme na úrovni A2. Nejvíce bylo použito na úrovni B1.

Tabulka 58: Sloveso *prohlížet si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Potom jsme prohlíželi nějaké památky v centru .*
A2	*Každý den večer jsem chodíl do centra města , a prohlížel městský kulturný pamatký .*
B1	*Počítáme s tím , že si budeme chtít zvědavě prohlížet krámky a koupit si nějaké suvenýry , takže i na to naplánujeme čas .*
B2	*Večer jsme šli se skupinou na Jozefov prohlížet Staré židovské město .*

3.2.2.12 Sloveso *pozorovat*

Sloveso *pozorovat* je v korpusu použito 27krát. Jeho znalost se očekává na úrovni B1. S ohledem na velikost korpusu se s nejčastějším použitím setkáváme na úrovni B2. V porovnání se slovesem v korpusu SYN2020, kde zaujalo 7. pozici, se u cizinců nachází až na pozici 13.

Tabulka 59: Sloveso *pozorovat* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Ale pozoruj na metro , protože , berlinske metro moc složíte , a má hodné línek .*
A2	*A taky musíme pozorovat na kontakty s neznámymi lidmi .*
B1	*Líbilo se mi sedět v hale hotelu a pozorovat lidi , kteří tam pracují .*
B2	*Bojím se dívokých zvířat , ale chtěla bych je pozorovat na svobodě .*

3.2.2.13 Sloveso *poslechnout si*

Sloveso *poslechnout si* zaznamenáváme v korpusu 11krát. Znalost tohoto slovesa očekáváme na úrovni A2, kde jsme zaznamenali nejvíce výskytů. Nejčastější však bylo na úrovni B2.

Tabulka 60: Sloveso *poslechnout si* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Doma budu vařit oběd a poslechnu hudbu .*
A2	*Odpoledne jsem vyprala obličení . večer jsem si poslechla rádío .*
B1	*Dnes ráno jsem si stěžovala sousedy , protože soused poslechl hudbu nahlas !*
B2	*Hodně rodíčů už nemají žadny vlív na sve dítě , protože to dítě ani neposlechne , co mu říká tata nebo maminka , a dělá jenom to , co chce .*

3.2.2.14 Sloveso *vonět*

Sloveso *vonět* se v korpusu vyskytuje 9krát. Ovládat by ho měl mluvčí na úrovni A2. Na této úrovni jsme sloveso zaznamenali třikrát, tedy nejvíce v porovnání s ostatními úrovněmi.

Tabulka 61: Sloveso *vonět* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	*Všechno voní podzimem .*
A2	*V letě on je různobarevný a slunečný (ta doba vždycky vonět nečim nasládlým) .*
B1	*Je sobota ráno , káva je uvařena a dům voní kávy .*
B2	–

3.2.2.15 Sloveso *cítit*

Sloveso *cítit* ve spojení se smyslovým vnímáním našli pouze jednou a to na úrovni B1. Znalost samotného slovesa se očekává již na úrovni A1. Absenci slovesa *cítit* (smysly) mohou mít za následek témata či kontext korpusových textů, která mluvčího směřují určitým směrem a svým způsobem limitují jeho slovní zásobu.

Tabulka 62: Sloveso *cítit* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	–
A2	–
B1	*Chtela bych žít ve městě , kde bych se mohla dívat každy den na moře a cítit mořský vzduch .*
B2	–

3.2.2.16 Sloveso *dotknout se*

Sloveso *dotknout se* se vyskytuje pouze jednou na úrovni B2. Zaujímá předposlední, 17. pozici v tabulce výskytů u cizinců, u rodilých mluvčích se sloveso nachází na pozici 9. Poslední sloveso *páchnout*, které je uvedeno na úrovni A2, má v korpusu nulový výskyt.

Tabulka 63: Sloveso *dotknout se* – příklady použití na jednotlivých úrovních vybrané z CzeSL-SGT

A1	–
A2	–
B1	–
B2	*Procházím se očima po jejím nábřeží až k Pražskému hradu , avšak mohu se jen letmo dotknout výšky věží katedrály .*

Shrnutí

Frekvenční analýza sloves smyslového vnímání ukázala, že nejfrekventovanější slovesa jsou spojena se zrakovým vjemem jak v žákovském korpusu CzeSL-SGT, tak i v korpusu SYN2020. Nejčastější je sloveso *vidět* a *dívat se*. Následuje sloveso spojené se sluchem *poslouchat* (v SYN2020 je frekventovanější sloveso *slyšet*), které v tabulce 44 zaujímá třetí pozici. Spolu se slovesem *dívat se* jsou často nerodilými mluvčími zařazována do jednoduchého popisu denního programu, setkáváme se tedy s větami

typu: *Poslouchám rádio* nebo *Dívám se na televizi.* S výše uvedenými slovesy se cizinec seznamuje již na úrovni A1. Nízkou frekvenci výskytu jsme zaznamenali u sloves *vonět, cítit* a *dotknout se*.

Nejprve jsme do seznamu zahrnuli i slovesa *pocítit* a *ucítit*. U slova *pocítit* jsme ještě před analýzou uvažovali o jeho vyřazení ze seznamu sloves smyslového vnímání. Samotná analýza nás utvrdila v tom, že ani jedno z výše zmíněných sloves nebylo použito ve smyslu čichového vjemu.

4 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zpracovat analýzu užívání sloves smyslového vnímání a myšlení nerodilými mluvčími češtiny na základě žákovského korpusu CzeSL-SGT.

Jedním z našich úkolů bylo také porovnat užití sloves myšlení a cítění s referenčním korpusem SYN2020 s produkcí daných sloves v češtině rodilých mluvčích. V rámci podrobné frekvenční analýzy jsme dospěli k zjištění, že slovesa, jejichž znalost byla očekávána s ohledem na jejich zařazení podle popisů úrovní čj na vyšších jazykových úrovních, se objevovala už i na úrovních nižších. To naznačuje, že i slovesa doporučená pro užití na pokročilejší úrovni jsou často začleňována do běžné komunikace u začínajících mluvčích češtiny, což odráží flexibilitu jejich jazykového rozvoje.

Při frekvenční analýze se ukázalo, že tři nejčastější slovesa ze skupiny myšlení spadají do sémantických skupin **udržení informace**, **víra či přesvědčení** a do skupiny **obecné myšlení**. Těmito nejfrekventovanějšími slovesy jsou *vědět, doufat a myslet*. Analýza frekvence užití sloves v korpusu CzeSL-SGT byla natolik rozsáhlá, že obsáhla celou část praktické práce. Z tohoto důvodu již nebyl naplněn cíl vyžít k analýze také korpus Merlin.

Slovesa smyslového vnímání, která se při analýze vyskytovala nejčastěji, se pojila se zrakem a sluchem. Nejfrekventovanějším slovesem je sloveso *vidět*, po něm následuje *dívatse* a *poslouchat*. U obou kategorií sloves se ta nejfrekventovanější shodují s četností sloves u rodilých mluvčích češtiny, která jsme analyzovali pomocí korpusu SYN2020.

Obecně můžeme říci, že méně frekventovaná jsou slovesa vyučovaná na vyšších úrovních, avšak najdeme zde i výjimky, zvl. u sloves myšlení. Například již výše zmíněné sloveso *doufat* je podle referenčního popisu přiřazeno až k úrovni B1, avšak nejčastěji se vyskytuje na úrovních A1 a A2. Mezi málo frekventovaná slovesa myšlení můžeme zahrnout *mýlit se, napadat, opomenout a vyznat se*, která se v korpusu vyskytují pouze jednou. U sloves smyslového vnímání jsme zaznamenali nízkou frekvenci sloves *cítit* a *dotknout se*, taktéž s výskytem jedna. I přes to, že referenční popis češtiny uvádí sloveso *páchnout* u mluvčích na úrovni A2, nebyl při korpusové analýze nalezen žádný výskyt tohoto slovesa. Nízkou četnost výskytu jsme zaznamenali také

u slovesa *vonět*, u kterého bychom po absenci slovesa *páchnout* očekávali vyšší frekvenci.

Celkově nám analýza poskytla pohled na dynamiku užívání sloves myšlení a smyslového vnímání v kontextu češtiny pro cizince, což může pozitivně ovlivnit podobu budoucího výukového procesu a materiálů.

Výhledy

V rámci dalšího výzkumu by bylo zajímavé studovat vliv učebních materiálů na výskyt sloves na jednotlivých úrovních. Na programu by bylo vytvoření korpusů jednotlivých učebnic a výzkum, zda počty výskytů korespondují se slovesy vyučovanými na jednotlivých úrovních. Jedná se však o věc, kterou nejsme schopni v rámci našeho zkoumání a v rozsahu bakalářské práce porovnat.

Do budoucna by bylo také zajímavé zapojit do analýzy více korpusů pro rozmanitější soubory textů, které pokrývají různá témata, žánry a styly. V analýze tak dosáhneme širšího a komplexnějšího pohledu na užívání sloves v odlišných situacích.

Chybovost v používání sloves myšlení a smyslového vnímání u nerodilých mluvčích češtiny je dalším zajímavým aspektem, který bychom mohli hlouběji zkoumat. Samotná analýza frekvence je však natolik rozsáhlá, že se chybovosti budeme věnovat pouze okrajově, rámcově nastíníme její problematiku, okomentujeme typy chyb a ilustrujeme je na vybraných příkladech.

Při naší analýze jsme zaznamenali minimum chyb, které by zabraňovaly porozumění psanému projevu. Jak uvádí Hrdlička: „Jazyková chyba je považována za přirozenou, nevyhnutelnou průvodní okolnost procesu nabývání přirozeného jazyka (ať mateřského, tak cizího). Mnoho předvídatelných chyb vzniká proto, že si jinojazyčný mluvčí z různých důvodů ve fázi učení se jazyku vytváří nesprávnou představu o jeho struktuře a fungování.“

Během procesu učení nového jazyka si mluvčí vytvářejí přesnější představy o tom, jak by tento jazyk měli používat. Postupně se odchylují od svého mateřského jazyka a více přibližují jazyku cílovému. Tento přechod je nazýván jako „metajazyk“, „mezikód“, který slouží jako prostředník mezi jazykem mateřským a jazykem, který se učí. Mezijazyk postupně obsahuje více rysů cílového jazyka a stále méně rysů jazyka mateřského.[29]

[29] HRDLIČKA, M. pozn. 13. s. 159

Mezi časté chyby týkající se přímo daného slovesa, kterých se cizinci v psaných textech dopouštěli, patřili fonologické chyby spojené s kvantitou: *Doufam je to fajn* .Další chybou je nevhodně zvolené sloveso, v našem příkladě nastala záměna slovesa *znát* za sloveso *vědět*: *Vím jeden , který je na ulici kde bydlím* . Absence zvratného zájmena se/si je další chybou, kterou u nerodilých mluvčích nacházíme: *Domnívám , že mojí práce bude spojená s cizími jazyky* . Setkáváme se také se zájmenem ve špatném pádu, které následuje po slovese smyslového vnímání či myšlení: *Vzpomínám na tobě* . Chybně zvolená předložka či její absence patří k dalším chybám, kterých se cizinci opakovaně dopouštějí: *Pak budu se dívát na fotky a vzpomenout mé nejkrásnejší prázdniny* . Častá je také chybovost ve slovosledu: *A co dali mně moji kamaradi , to nepomatuju* .

Zmínili jsme několik nejčastějších chyb, které jsme zaznamenali v textech korpusu CzeSL-SGT. Do budoucna by bylo zajímavé věnovat se chybovosti více do hloubky a díky podrobné analýze pochopit příčiny chyb. Tato analýza by mohla přispět k novým efektivním strategiím výuky a korekce a inspirovat tak k vytvoření nových výukových materiálů a přístupů.

Seznam použité literatury

1. ARENDT, Hannah. *Život ducha*. I. díl, Myšlení. Praha: Aurora, 2001. ISBN 80-7299-041-1.
2. BALA-CHRUPEK, Martyna a BĄBIAK, Grzegorz Paweł, VAŇKOVÁ, Irena a WIENDL, Jan (ed.). *Tělo, smysly, emoce v jazyce*. Opera litterarum bohemicarum studentium magistrorumque, 9. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav českého jazyka a teorie komunikace, 2012. ISBN 978-80-7308-443-1.
3. CVEJNOVÁ, Jitka; GEPPERT, Ondřej; GOLKOVÁ, Dita; HAJÍČKOVÁ, Zuzana; HONZÁKOVÁ, Petra et al. *Referenční popis češtiny pro účely zkoušky z českého jazyka pro trvalý pobyt v ČR* – úrovně A1, A2. Vyd. 2. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2016. ISBN 978-80-7481-163-0.
4. ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 3., dopl. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0154-0.
5. DANEŠ, František; HLAVSA, Zdeněk. *Větné vzorce v češtině*. Vyd. 2. opravené. Praha: Academia, 1987.
6. HIRSCHOVÁ, Milada (2017): Verbum sentiendi. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. [vid. 28. 9. 2023] Dostupné z: https://www.czechency.org/slovnik/VERBUM SENTIENDI
7. HLAVSA, Zdeněk. *Modalitní funkce sloves „sendiendi“*. Slovo a slovesnost [online] [vid. 23. 4. 2023] 1979, 40(2), 105-107. Dostupné z: http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2598
8. HRDLIČKA, Milan. *Kapitoly o češtině jako jazyku nemateřském*. Studia philologica Pragensia. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4285-7.
9. LOPATKOVÁ, Markéta; ŽABOKRTSKÝ, Zdeněk; KETTNEROVÁ, Václava;SKWARSKA, Karolína. *Valenční slovník českých sloves*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1467-0.

10. PANEVOVÁ. Jarmila; KARLÍK, Petr (2017): Valence. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. [vid. 1. 11. 2023] Dostupné z: https://www.czechency.org/slovnik/VALENCE
11. PROUZOVÁ, Hana. *K vazbám některých sloves myšlení*. Naše řeč [online]. 1995, 78(5), 236–238 [vid. 6. 9. 2023] Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7267
12. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. Ústav pro jazyk český [vid. 6. 5. 2023]. Dostupné z: https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc
13. *Společný evropský referenční rámec pro jazyky* [online], [vid. 3. 11. 2023]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky
14. SVOZILOVÁ, Naďa; PROUZOVÁ, Hana a JIRSOVÁ, Anna. *Slovesa pro praxi: valenční slovník nejčastějších českých sloves*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0618-4.
15. ŠEBESTA, Karel a BOYON ŠKODOVÁ, Svatava (ed.). *Čeština – cílový jazyk a korpusy*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012. ISBN 978-80-7372-848-9.
16. VAŇKOVÁ, Irena. *Co na srdci, to na jazyku: kapitoly z kognitivní lingvistiky*. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze, 6. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0919-3.
17. VAŇKOVÁ, Irena. *Nádoba plná řeči: (člověk, řeč a přirozený svět)*. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze, 11. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1122-8.

Zdroje

1. KŘEN, M.; CVRČEK, V.; HENYŠ, J.; HNÁTKOVÁ, M.; JELÍNEK, T. et al: *SYN2020: reprezentativní korpus psané češtiny*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2020. Dostupné z: http://www.korpus.cz
2. ŠEBESTA, K.; BEDŘICHOVÁ, Z.; ŠORMOVÁ, K.; ŠTINDLOVÁ, B.; HRDLIČKA, M. et al.: *CzeSL-SGT: korpus češtiny nerodilých mluvčích s automaticky provedenou anotací*, verze 2 z 28. 7. 2014. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2014. Dostupné z: http://www.korpus.cz

3. *Referenční úrovně pro češtinu jako cizí jazyk*[online], [vid. 4. 11. 2023]. Dostupné z: http://www.msmt. cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk.
4. *Cambridge English Langugage Assessment* [online] [vid. 8. 5. 2023] Dostupné z: https://www.cambridgeenglish.org/cz/exams-and-tests/cefr/